

APULAISSOIKEUSKANSLERI

Päätös

1 (65)

23.11.2022

OKV/325/70/2022

OKV/325/70/2022-OKV-5

Poliisin menettely lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikosten esitutkinnoissa

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Sisällys

Poliisin menettely lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikosten esitutkinnoissa.....	1
1 ASIAN VIREILLETULO	3
2 SELVITYKSET	3
3 RATKAISU.....	4
3.1 Salassa pidettävät tiedot.....	4
3.2 Oikeuskanslerin toimivalta	5
3.3 Esitutkintaa koskevia oikeusohjeita	6
3.3.1 Esitutinnan toimittamisaika	6
3.3.2 Lapsen asema rikosprosessissa	9
3.3.3 Asianomistajan oikeuksista	11
3.3.4 Lähisuhdeväkivallasta	13
3.4 Esitutkintojen poliisilaitoskohtainen tarkastelu	15
3.4.1 Helsingin poliisilaitos	15
3.4.2 Hämeen poliisilaitos	16
3.4.3 Itä-Suomen poliisilaitos	16
3.4.4 Itä-Uudenmaan poliisilaitos	20
3.4.5 Kaakkois-Suomen poliisilaitos	45
3.4.6 Lapin poliisilaitos	45
3.4.7 Lounais-Suomen poliisilaitos	46
3.4.8 Länsi-Uudenmaan poliisilaitos.....	46
3.4.9 Oulun poliisilaitos	47
3.4.10 Pohjanmaan poliisilaitos.....	47
3.4.11 Sisä-Suomen poliisilaitos	56
4 Kokoavia näkökohtia esitutkintojen viipymisistä.....	57
4.1 Poliisilaitosten merkittävät erot.....	57
4.2 Esitutkintojen viivästymisten syistä.....	58
4.3 Rikosasioiden seurannasta ja valvonnasta.....	59
4.4 Rikosvastuun sekä rikoksen uhrin oikeuksien toteutumisesta	60
5 Toimenpiteet.....	62

1 ASIAN VIREILLETULO

Suomessa naisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta ja perheväkivalta ovat vakavia ja sitkeitä perusoikeusongelmia. Perustuslain mukaan tehtäväänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Olen muun ohella aiemmissa päätöksissäni vuosina 2018 ja 2019 tarkastellut poliisin toimintaa ja ohjeistusta erityisesti lähisuhdeväkivallan rikoksen uhrin oikeuksien toteutumiseksi ([OKV/1325/1/2018](#) ja [OKV/11/50/2019](#)).

Helsingin Sanomat julkaisi 16.1.2022 toimittaja Paavo Teittisen artikkelin ”Aiheetonta viivytystä”, johon oli kerätty esimerkkejä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan esitutkinnoissa ilmenneistä ongelmista. Artikkelin julkaisun jälkeen olen tutkinut omana aloitteenani poliisin menettelyä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan esitutkinnoissa ja ennen kaikkea sitä, onko esitutkinnot toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

2 SELVITYKSET

Poliisihallitukselle 3.3.2022 osoittamassani selvityspyynnössä pyysin sitä toimittamaan jokaiselta poliisilaitokselta listauksen niistä edelleen vireillä olevista esitutkinnoista, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019 ja jotka koskevat rikosnimikkeitä:

- raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen ahdistelu sekä
- rikoslain 21 luvussa tarkoitettuja rikoksia, joissa epäilty tekijä on rikoslain 21 luvun 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa määritellysti asianomistajalle läheinen henkilö.

Pyysin poliisilaitoksia kirjaamaan listaukseen jokaisen esitutkinnan kohdalla suoritettut tutkintatoimenpiteet.

Lisäksi pyysin Poliisihallitusta hankkimaan selvityksen ja antamaan lausuntonsa selvityspyynnössä yksilöidystä viidestä esitutkinnasta.

Poliisihallitus on antanut 14.6.2022 ja 11.8.2022 pyytämäni selvitykset ja lausunnot.

Pohjanmaan poliisilaitos toimitti pyynnöstäni vielä selvityksen täydennyksen 30.9.2022.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos toimitti pyytämiäni tietoja 17.10.2022 ja 21.10.2022.

Olen lisäksi pyytänyt käyttööni poliisilaitosten listauksissa olleiden esitutkintojen tutkintailmoituksia.

Käytössäni on myös ollut Poliisihallituksen ohjeet:

- Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu, 21.10.2019, voimassaoloaika 1.11.2019–31.10.2024, POL-2018-41886
- Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa, 5.6.2020, voimassaoloaika 1.7.2020 – 30.6.2025, POL-2020-28566
- Lapsi poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa, 23.12.2019, voimassaoloaika 1.1.2020 – 31.12.2024, POL-2019-34669

Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta olen pyytänyt käyttööni ohjeen:

- Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ohje rikostutkinnan priorisointiin sekä tutkinnassa olevien rikosilmoitusten seurantaan, 10.3.2021, voimassaoloaika 1.4.2021 – toistaiseksi, POL-2022-87671.

Valtakunnansyyttäjän toimistosta olen pyytänyt käyttööni 4.8.2020 asiassa dnro 341/21/20 tehdyn päätöksen, joka on liittynyt Hämeen poliisilaitoksella vireillä olleeseen esitutkintaan.

3 RATKAISU

3.1 Salassa pidettävät tiedot

Viranomaisen toiminta on julkista ja avointa. Yksilöillä ja yhteisöillä tulee olla mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan. Perustuslain mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömiä syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu.

Useat tässä päätöksessä tutkimistani esitutkinnoista ovat vielä kesken ja siten niihin kohdistuu salassapitoa koskevia määräyksiä. Osin esitutkinnot sisältävät esimerkiksi sellaisia arkaluonteisia tietoja henkilön yksityiselämään, terveydentilaan tai sosiaalihuoltoon liittyvistä seikoista, jotka tuomioistuimien voi määrätä pidettäväksi salassa mahdollisesti tulevassa oikeudenkäynnissä.

Päätöksessä kerrotaan tietoja esitutkinnoissa olevien asioiden laaduista ja suoritetuista tutkintatoimista. Edellä mainituista syistä päätöksessä ei kuitenkaan yksilöidä esitutkintojen asianosaisia eikä esitetä sellaisia tietoja, jotka voivat siihen johtaa.

3.2 Oikeuskanslerin toimivalta

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Pykälän 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Asiassa hankitaan oikeuskanslerin tarpeelliseksi katsoma selvitys.

Perustuslain 108 §:n 1 momentissa säädetään valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtäväksi muun muassa valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeuskansleri ei voi puuttua viranomaisten toimi- ja harkintavaltansa rajoissa tapahtuvaan päätöksentekoon. Viranomaisia valvoessaan oikeuskansleri voi puuttua lähinnä selkeisiin menettelyllisiin virheisiin, lainmukaisen harkintavallan väärinkäyttöön sekä perus- ja ihmisoikeuksia loukkaavaan toimintaan. Oikeuskansleri ei voi muuttaa tai kumota viranomaisen päätöstä taikka tehdä sitä hänen puolestaan. Tässä päätöksessä ei siten arvioida yksittäisiä ratkaisuja sisällöllisesti, vaan sitä, onko harkintavaltaa käytetty lainmukaisesti tai noudatettu muita laissa säädettyjä velvollisuuksia.

Esitutkintalaki asettaa tarkemmat velvoitteet siitä, millä tavoin esitutkinta on toimitettava. Esitutkintalain 4 luvun 18 §:ssä säädetään esimerkiksi siitä, millä tavoin esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava asianomistajalle tämän oikeuksista ja 11 luvun 9 a §:ssä säädetään esitutkintaviranomaisen velvollisuudesta ilman aiheetonta viivytystä arvioida, onko asianomistaja asiaa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä käsiteltäessä erityisen suojelun tarpeessa. Esitutkintalain 7 luvussa on puolestaan tarkemmat säännökset kuulustelujen toteuttamisesta.

Ratkaisussani olen tutkinut laillisuusvalvonnallisesti vireillä olevia tai päättyneitä esitutkintoja. Päätöksessäni en ole selvittänyt tai arvioinut näiden esitutkintojen kaikkien esitutkintatoimenpiteiden lainmukaisuutta. Ratkaisuni keskittyy ennen kaikkea siihen, ovatko esitutkinnot toimitettu esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä.

3.3 Esitutkintaa koskevia oikeusohjeita

3.3.1 Esitutinnan toimittamisaika

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 2 momentin mukaan sen on ennen esitutinnan aloittamista tarvittaessa selvitettävä pykälän 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutinnan toimittamatta jättämisestä. Edelleen pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Pykälän 3 momentin mukaan esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Esitutinnan viivytyksetön aloittaminen ja toimittaminen palvelevat rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista, minkä lisäksi se on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

On kuitenkin huomattava, että esitutinnan kiireellinen toimittaminen ei ole itseisarvo. Asia on riittävästi ja huolellisesti selvitettävä esitutinnassa. Asian nopea käsittely ei saa myöskään vaarantaa esimerkiksi epäillyn mahdollisuuksia järjestää puolustuksensa. Muutenkaan kiirehtiminen ei saa kielteisesti vaikuttaa asianosaisten oikeuksiin.

Velvollisuus toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä ei koske ainoastaan esitutinnan mahdollisen aloittamispäätöksen jälkeisiä toimia (esitutkinta suppeassa merkityksessä), vaan myös esitutinnan mahdollista aloittamista koskevan päätöksen tekemistä ja sitä edeltäviä toimenpiteitä (esitutkinta laajassa merkityksessä).

Esitutkintojen viivästymisistä on laaja ylimpien laillisuusvalvojien, valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen, ratkaisukäytäntö.¹ Siinä on todettu, että esitutkinnalle tai esitutinnan aloittamista koskevan ratkaisun tekemiselle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen asian laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Myös esitutkintalain hallituksen esityksessä on todettu, että esitutinnan asianmukainen kesto yksittäistapauksessa riippuu asian erityispiirteistä, muun ohessa sen laadusta ja laajuudesta ([HE 222/2010 vp](#) s. 189).

Esitutkintapäätöksen tekemisen viivytyksettömyyttä arvioitaessa on otettava huomioon oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n 1 momentti, jonka mukaan asianomistajan syyteoikeuden käyttämisen edellytyksenä on virallisen syyttäjän päätös jättää syyte nostamatta, tai syyttäjän taikka esitutkintaviranomaisen päätös siitä, että esitutkintaa ei toimiteta tai että se keskeytetään, taikka lopetetaan. Asianomistaja saa nostaa syytteen myös, jos esitutkintatoimenpiteiden suorittamista on tutkinnanjohtajan päätöksellä siirretty.

Esitutkinta tulee suorittaa loppuun, tai päätös esitutinnan lopettamisesta tai rajoittamisesta tehdä niin, ettei epäillyksi ilmoitettu rikos pääse vanhentumaan ja että syyttäjälle jäisi tarpeellista syyteharkinta-aikaa ja asianomistajalle aikaa käyttää toissijaista syyteoikeuttaan. Myös esitutkintalain esitoissa on todettu, että esitutinnan toimittamiseen käytetty aika ei saa johtaa siihen, että tutkittavana oleva rikos pääsee vanhenemaan ([HE 222/2010 vp](#) s. 189). Esitutkinnalle ja sitä mahdollisesti edeltäville alustaville selvityksille käytettävissä oleva aika jää luonnollisesti riippumaan muun muassa siitä, mikä on epäillyn rikoksen vanhentumisaika, ja siitä, koska tutkintailmoitus on tehty.

Ulkoiset tekijät, kuten kulloinkin käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutinnan toimittami-

¹ Esitutinnan viipymisiä koskeneita ratkaisuja esimerkiksi [valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021](#) (K 19/2022 vp). s. 157-158.

seen. Ulkoiset tekijät voidaan jossain määrin ottaa huomioon arvioitaessa esitutinnan aloittamisen ja toimittamisen viivytyksettömyyttä, mutta niillä ei voi kokonaan puolustaa viivytyksettömyyden laiminlyöntiä.

Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Laillisuusvalvonnassa arvostelu kohdentuu siten virkamieheen, jonka virkatoimista on kyse. Niiden lainmukaiseen suorittamiseen voivat olennaisesti vaikuttaa myös tekijät, joista ovat vastuussa viraston muut virkamiehet tai muu hallinto. Tämä otetaan laillisuusvalvonnallisessa arvioinnissa huomioon.

Vaikka tutkija varsinaisesti huolehtii tutkintatoimenpiteistä, tutkinnanjohtajan velvollisuuksiin kuuluu valvoa sitä, että esitutkinta suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. Valvonta edellyttää asioiden käsittelyn riittävän tehokasta seurantaakin eikä sitä tule jättää pelkästään tutkijoiden oman ilmoituksen varaan. Viime kädessä vastuun esitutinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta kantaa esitutkintalain 2 luvun 2 §:n nojalla esitutkintaa johtava tutkinnanjohtaja.

Myös työnantajalla on velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä ja huolehtia riittävästä valvonnan järjestämisestä sen varmistamiseksi, etteivät rikosten syyteoikeudet vanhene esitutinnan aikana niissäkään tilanteissa, joissa juttujen käsittelijät henkilöhallinnollisista syistä vaihtuvat kesken käsittelyn. Jos rikosasian tutkinnanjohtaja tai tutkija ei kykene hoitamaan tehtäviään pitkäaikaisen virkavapauden tai muun syyn vuoksi, poliisilaitoksen ja asianomaisen virkamiehen esimiehen kuuluu huolehtia siitä, että tutkinnanjohtajuus tai tutkijan tehtävät siirretään toiselle henkilölle (esimerkiksi [OKV/255/1/2019](#), [OKV/963/1/2019](#)).

Poliisihallituksen poliisilaitosten esimiesviranomaisena, poliisilaitosten paikallispoliisin henkilöstön esimiesvirastona ja poliisilaitosten eri virka-asteissa toimivien esimiesten kuuluu ohjata ja valvoa alaisensa poliisihenkilöstön työskentelyä. Tarvittaessa näiden tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin havaitessaan kansalaisten oikeusturvan vaarantuvan henkilöstöhallinnollisten tai muiden vastaavien seikkojen vuoksi (esimerkiksi [OKV/736/10/2020](#)).

Virkatehtävien organisointiin liittyvät puutteet eivät voi olla hyväksyttävänä perusteena tehtävien asianmukaisen hoitamisen laiminlyömiselle. Sellaiset seikat, kuin työtehtävien määrän kausiluonteiset vaihtelut, henkilöstön vaihtuminen ja virkavapaudelle jääminen eri syistä ovat osatavanomaista viranomaisen toimintaa ja ainakin jossain määrin ennalta arvattavissa olevia seikkoja, jolloin niihin voi ja tulee varautua etukäteen sopivin järjestelyin. Tästä vastaa viranomaisen asianomaiset johtoportaajat, poliisiviranomaisten kohdalla asianomainen poliisilaitos ja viime kädessä Poliisihallitus (esimerkiksi [OKV/963/1/2019](#)).

Eduskunnan oikeusasiamies on esitutkintojen kestoja koskevassa päätöksessään 25.10.2022 todennut, että poliisin esitutkintatilanne on tilastotietojen sekä laillisuusvalvontahavaintojen perusteella ollut pidemmän aikaa hyvin ongelmallinen. Keskeisin syy esitutkintojen viipymiseen on se, että käytettävissä olevan henkilöstön määrä on riittämätön tehtävämääriin nähden ([EOAK/1510/2021](#)).

3.3.2 Lapsen asema rikosprosessissa

Lapsia pyritään suojelemaan rikosoikeudellisissa menettelyissä useilla EU:ssa ja kansainvälisessä sopimusjärjestelmässä hyväksytyillä oikeudellisilla asiakirjoilla. Alaikäisiin kohdistuvien rikosten käsittelyn keston kannalta keskeisiä Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia ovat YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus ([SopS 60/1991](#)) ja siihen tehty valinnainen pöytäkirja lastenmyynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta ([SopS 40-41/2012](#)), Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta ([SopS 53/2015](#), niin sanottu Istanbulin sopimus) ja lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehty Euroopan neuvoston yleissopimus ([SopS 88/2011](#), niin sanottu Lanzaroten sopimus). Nämä velvoittavat suojelemaan lapsen oikeuksia ja järjestämään tehokkaan prosessin lapsiin kohdistuvien rikkomusten tutkimiseksi ja syyttämiseksi.

Niin sanottu uhridirektiivi edellyttää lapsikeskeisen lähestymistavan soveltamista, jossa otetaan asianmukaisesti huomioon lapsen ikä, kypsyys, näkemykset, tarpeet ja huolenaiheet ([Rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta annettu direktiivi 2012/29/EU](#)). Direktiivin johdanto-osan 57 resitaalin mukaan ennako-oletuksena tulisi olla, että läheisväkivallan, seksuaalisen väkivallan tai hyväksikäytön tai lapsiuhrien hyväksi toteutetaan erityisiä suojelutoimenpiteitä. Uhridirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön 1.3.2016 voimaan tulleella lailla esitutkintalain muuttamisesta [10/2016](#).

Esitutkintalain 4 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan alle 18-vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Erityisesti on huolehdittava siitä, ettei tutkintatoimenpiteistä aiheudu hänelle tarpeetonta haittaa koulussa, työpaikalla tai muussa hänelle tärkeässä ympäristössä. Saman lainkohdan 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaisiin kohdistuvat tutkintatoimenpiteet on mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneille tutkijoille. Esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa neuvoteltava lääkärin tai muun asiantuntijan kanssa siitä, voidaanko alle 18-vuotiaaseen kohdistaa tutkintatoimenpiteitä.

Esitutkintalain 4 luvun 8 §:n mukaan tuomioistuimen on määrättävä alle 18-vuotiaalle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvoja, jos on perusteltua syytä olettaa, että huoltaja, edunvalvoja

tai muu laillinen edustaja ei voi puolueettomasti valvoa asianosaisen etua asiassa ja jos edunvalvojan määrääminen ei ole selvästi tarpeetonta. Tutkinnanjohtajan on tarvittaessa tehtävä tuomioistuimelle hakemus edunvalvojan määräämisestä. Hakemuksen voi tehdä myös syyttäjä, holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 84 §:ssä tarkoitettu holhousviranomainen tai sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin (sosiaaliviranomainen). Edunvalvojan määräys on voimassa sen rikosasian käsittelyn loppuun asti, jonka esitutkintaa varten määräys on annettu.

Rikosprosessilainsäädännössä on erityisiä vaatimuksia rikosasian käsittelyn joutuisuudesta, kun rikoksesta epäilty tai syytetty on alle 18-vuotias. Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Alle 18-vuotiaan ollessa epäiltynä rikoksesta tai alle 15-vuotiaana tekemästään rikollisesta teosta esitutkinta on toimitettava kiireellisesti. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1998, ROL) 1 luvun 8 a §:n 2 momentin mukaan, jos rikoksesta epäilty on alle 18-vuotias, syyttäjän on kiireellisesti ratkaistava, nostaako hän syytteen. Myös syyte on nostettava ilman viivytystä.

Poliisihallituksen ohje ohjeistaa poliisia käynnistämään esitutkinta- ja pakkokeinoitoimenpiteet viipymättä ja toimittamaan esitutkintatoimenpiteet viivytyksettä myös niissä tilanteissa, joissa lapsi on rikoksen uhrina (POL-2019-34669. Lapsi poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa, voimassa 1.1.2020–31.12.2024). Ohjeen mukaan velvoite on lainsäädännöllisesti vain epäillyn asemassa olevaa lasta koskeva (ETL 3:11), mutta perus- ja ihmisoikeudellinen lähtökohta edellyttää asianomistajan asemassa olevaa lasta kohdeltavan yhdenvertaisesti. Lisäksi tutkinnanjohtajan on huolehdittava esitutkintalain mukaisesta ilmoituksesta syyttäjälle mahdollisimman pian.

Ohjeessa todetaan vielä muun ohella, että lapsen kertomus on usein keskeinen ja jopa ainoa näyttö häneen kohdistuneessa rikosepäilyssä, joten esitutkintatoimenpiteet tulee suorittaa aina viipymättä. Lapsen kuuleminen pitkän ajan kuluttua epäilyllä tapahtumasta voi heikentää lapsen kertomuksen laatua ja luotettavuutta. Tämä pätee lapsen kertomukseen riippumatta tämän asemasta esitutkinnassa.

Ohje tähdentää lapsiin kohdistuneiden väkivalta- ja seksuaalirikosten olevan aina vaativaa esitutkintaa, jolloin tutkinta tulee lähtökohtaisesti suorittaa tiiminä tai parityöskentelynä. Tämän tyyppisten rikosten tutkiminen on erityisen kuormittavaa, ja siksi työnohjauksessa käyminen säännöllisesti on välttämätöntä. Poliisilaitosten ja poliisin yksiköiden tulee huolehtia tarvittavasta säännöllisestä työnohjauksesta.

Lapsiin kohdistuneiden rikosten pitkiin käsittelyaikoihin on kiinnitetty viime vuosina runsaasti huomiota (esimerkiksi Lapsiasiainvaltuutetun vuosikertomukset, [EOAK/5625/2020](#)). Valtioneuvoston tilaamassa, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin toteuttamassa, vuonna 2021 jul-

kaistussa tutkimuksessa selvitettiin rikosprosessien kestoja, sekä sen syitä, lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikosasioissa. Tutkimuksessa todettiin, että lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rikosprosessi kestää keskimäärin kauemmin kuin muiden vakavien seksuaali- ja väkivaltarikosten. Vuodesta 2014 vuoteen 2019 koko maan keskiarvo lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosprosessin kokonaiskestossa pidentyi 19 kuukaudesta yli 23,1 kuukauteen. Rikosprosessi perusmuotoisissa raiskauksissa kesti vuonna 2014 keskimäärin 17,7 kuukautta ja pidentyi kahdella kuukaudella 19,7 kuukauteen vuoteen 2019 mennessä (Fagerlund, Monica – Toivonen, Virve-Maria. [Rikosprosessin kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:3, s. 54).

Valtioneuvosto on 19.9.2022 antanut eduskunnalle esityksen esitutkintalain ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta (HE 144/2022 vp). Esityksessä ehdotetaan, että esitutkinta olisi toimitettava kiireellisesti, jos epäillään alle 18-vuotiaaseen kohdistunutta seksuaalirikosta taikka alle 18-vuotiaan henkeen, terveyteen, vapauteen, yksityisyyteen, rauhaan tai kunniaan kohdistunutta rikosta. Myös syyttäjän tulisi näissä tapauksissa ratkaista kiireellisesti, nostaako hän syytteen, sekä nostaa syyte viivytyksettä. Tuomioistuimessa pääkäsittely olisi näissä tilanteissa aloitettava 30 päivän kuluessa asian vireilletulosta.

3.3.3 Asianomistajan oikeuksista

Esitutkintalain 3 luvun 1 §:n nojalla asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot.

Esitutkintalain 4 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. Asianomistajalle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvittäväänsä rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen sitä edellyttäessä. Saman pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtajan tai syyttäjän on tehtävä tuomioistuimelle esitys oikeudenkäyntiavustajan tai tukihenkilön määrittämisestä asianomistajalle, jos siihen on aihetta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun säännösten nojalla. Jos asianomistajan 11 luvun 9 a §:n nojalla arvioidaan olevan erityisen suojelun tarpeessa taikka rikoksen luonne tai asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät, esitutkintaviranomaisen on tiedusteltava asianomistajalta, suostuuko hän yhteystietojensa välittämiseen asianomistajien tukipalveluiden tarjoajalle, ja asianomistajan suostuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutkintalain 4 luvun 18 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava asianomistajalle ilman aiheutonta viivytystä siinä laajuudessa kuin se on erityisesti asianomistajan henkilöön liittyvät seikat ja rikoksen laatu huomioon ottaen tarpeen: 1) käytettävissä olevista tukipalveluista; 2) oikeudesta oikeudenkäyntiavustajaan tai tukihenkilöön oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvussa säädetyillä edellytyksillä; 3) oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun ja avustajaan oikeusapulaissa säädetyillä edellytyksillä; 4) oikeudesta tulkkaukseen sekä olennaisten asiakirjojen käännöksiin 13 §:ssä ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 3 §:ssä säädetyillä edellytyksillä; 5) oikeudesta esittää yksityisoikeudellinen vaatimus syyteasian yhteydessä sekä mahdollisuudesta siihen, että syyttäjä ajaa vaatimusta, jos oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 9 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät; 6) käytettävissä olevista keinoista asianomistajan suojelemiseksi terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalta uhalta; 7) oikeudesta saada tieto päätöksestä, joka koskee esitutkinnan toimittamatta jättämistä, lopettamista tai päättämistä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi taikka syyttämättä jättämistä; 8) asian selvittämiseksi tuomioistuimeen kutsutun asianomistajan oikeudesta korvaukseen valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetyillä edellytyksillä; 9) oikeudesta saada tieto asian käsittelystä, tuomioistuin-käsittelyn ajasta ja paikasta sekä rikosasiassa annetusta tuomiosta.

Esitutkintalain 7 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan asianomistajalle on ennen kuulustelua ilmoitettava, milloin hänelle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun mukaan voidaan määrätä oikeudenkäyntiavustaja tai tukihenkilö.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 a §:n mukaan tuomioistuin voi määrätä asianomistajalle oikeudenkäyntiavustajan esitutkintaa ja, silloin kun asianomistajalla on vaatimuksia syyttäjän ajamassa asiassa, oikeudenkäyntiä varten 1) rikoslain 20 luvussa tarkoitetussa seksuaalirikosta koskevassa asiassa, jollei sitä erityisestä syystä pidetä tarpeettomana; 2) rikoslain 21 luvun 1–6 ja 6 a §:ssä tarkoitetussa rikosasiassa, jos sitä asianomistajan ja rikoksesta epäillyn välinen suhde huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna; 3) henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta koskevassa asiassa, jos sitä rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna. Saman luvun 3 §:n mukaan sellaiselle 1 a §:ssä tarkoitetun rikoksen asianomistajalle, jota kuullaan henkilökohtaisesti asian selvittämiseksi sekä jonka voidaan katsoa tarvitsevan tukea esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä, voidaan 1 a §:ssä mainituin edellytyksin määrätä tehtävän hoitamiseen tukihenkilö, jolla on riittävä pätevyys.

Poliisin tehtäviin kuuluu siten ilmoittaa, että edellä mainituissa tilanteissa asianomistajalla on lähtökohtainen oikeus oikeudenkäyntiavustajaan. Jos ilmoitus jätetään tekemättä, on vaara, ettei asianomistaja tiedosta edes mahdollisuuttaan saada oikeudenkäyntiavustaja valtion varoista kustannettuna.

Esitutkintalain 11 luvun 9 a §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on ilman aiheutonta viivytystä arvioitava, onko asianomistaja asiaa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä käsiteltäessä erityisen suojelun tarpeessa sekä arvioitava, ovatko 2 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tarpeen. Arvioinnissa on otettava huomioon etenkin asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja rikoksen laatu. Arviointia tehtäessä on otettava huomioon asianomistajan käsitys toimenpiteen tarpeellisuudesta.

Lain esitöissä on todettu, että esitutkintaviranomaisen olisi arvioidessaan, onko asianomistaja erityisen suojelun tarpeessa, otettava huomioon etenkin asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja ominaisuudet kuten ikä, sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen alkuperä, rotu, uskonto, sukupuolinen suuntautuminen, terveydentila, vammaisuus, oleskeluoikeus, kommunikaatiovaikeudet, suhde tai riippuvuussuhde rikosentekijään ja aiemmat kokemukset rikoksista. Lisäksi arvioinnissa olisi otettava huomioon rikostyyppi ja rikoksen teko-olosuhteet. Rikostyypeistä erityisen suojelun tarpeen voi aiheuttaa etenkin seksuaalinen väkivalta tai hyväksikäyttö, läheisväkivalta, sukupuoleen perustuva väkivalta, viharikos, ihmiskauppa, järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvät rikokset ja terrorismirikokset ([HE 66/2015 vp](#) s. 46).

Poliisihallituksen ohjeen ”Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu” (POL-2018-41886) mukaan rikosten ennalta estämisen ja selvittämisen sekä syyteharkintaan saattamisen ohessa poliisin tulee kiinnittää erityistä huomioita rikoksen uhrin, hänen läheistensä ja rikosasian todistajan asemaan sekä varmistaa osaltaan, että heitä ohjataan tarvittavien ja saatavilla olevien palveluiden piiriin.

Asianomistajan oikeuksien kannalta tärkeä on myös Poliisihallituksen ohje ”Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa” (POL-2021-28566). Siinä korostetaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan rikoksen uhrin kohtaamiseen kuuluvan hienotunteisuuden ja rikoksen uhrin oikeuksien toteutumisen merkitystä. Ohjeessa on muun ohella todettu, että näiden asioiden huomioiminen ja hallitseminen kuuluvat jokaisen poliisin perusosaamiseen sekä jatkuvasti kehitettävän ammattitaidon piiriin, etenkin valvonta- ja hälytystehtävissä.

3.3.4 Lähisuhdeväkivallasta

Pahoinpitelyrikosten syyteoikeuden pääsääntönä on, että rikoslain 21 luvun 5 §:n mukaisesta pahoinpitelystä syyttäjä voi nostaa syytteen, vaikka asianomistaja ei ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi, mutta sen sijaan luvun 7 §:n mukaisesta lievästä pahoinpitelystä syyttäjällä ei ole syyteoikeutta ilman asianomistajan pyyntöä. Lähisuhdeväkivallan ja lapsiin kohdistuneiden lievien pahoinpitelyiden osalta asia on kuitenkin toisin. Rikoslain 21 luvun 16 §:n nojalla syyttäjä

saa nostaa syytteen ilman asianomistajan pyyntöäkin, mikäli teko on kohdistunut kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön (kohta 1); tekijän aviopuolisoon tai entiseen aviopuolisoon, sisarukseen tai sukulaiseen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilöön, joka asuu tai on asunut tekijän kanssa yhteistaloudessa tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia hänelle läheinen (kohta 2).

Olen käsittelyt lähisuhdeväkivaltaa muun ohella vuosina 2018 ja 2019 antamissani ratkaisuisia. Ensimmäisessä päätöksessä ([OKV/1325/1/2018](#)) kiinnitin huomiota poliisin velvollisuuksiin muun muassa kirjata rikosilmoitus pahoinpitelystä parisuhdeväkivaltatilanteessa, toimia rikosvastuun toteuttajana näissä tilanteissa, huolehtia asianomistajan riittävästä informoimisesta rikoksen uhriksi joutuneen henkilön tukipalveluista sekä tehdä väkivaltaan liittyvä riskiarvio ja mahdollisen väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen tarve. Jälkimmäisessä päätöksessä ([OKV/11/50/2019](#)) kiinnitin huomiota muun ohella lähisuhdeväkivallan torjuntaa koskevan poliisin koulutuksen sisältöön sekä sen valtakunnalliseen yhdenmukaisuuteen. Päätökseni jälkeen Poliisihallitus uudisti ohjeistuksensa (Poliisin toiminnasta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa; 5.6.2020 POL-2021-28566).

Uhridirektiivissä, esitutkintalain säännöksissä ja naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksessa (Istanbulin sopimus, [SopS 52-53/2015](#)) korostuu viranomaisten vastuu tällaiseen väkivaltaan puuttumisesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi niissä korostetaan tarvittavien tukitoimien aktiivista tarjoamista väkivallan uhrille. Tavoitteena on paitsi reagoida jo tapahtuneeseen väkivaltaan myös ennaltaehkäistä tulevaa väkivaltaa. Myös uhrin suojelutarpeen arviointi tulee tehdä heti alkuvaiheessa.

Poliisihallituksen ohjeessa on muun ohella todettu, että perhe- ja lähisuhdeväkivalta tapauksissa sekä naisiin kohdistuvan väkivallan yhteydessä tulee huomioida, että väkivallan tullessa viranomaisen tietoon, se on voinut jatkua jo jonkin aikaa tai pitempäänkin. Rikoksen uhri ei silloin asiaan mahdollisesti liittyvän pelon tai häpeän vuoksi välttämättä kerro kaikkea asiaan liittyvää ja saattaa jopa vähätellä asiaa sekä vammojaan. Yhtä lailla rikoksen uhri voi jopa pyrkiä suojelemaan rikoksen tekijää. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan sekä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvät seikat voivat vaikeuttaa asianomistajan henkilökohtaisten olojen selville saamista ja edellyttävät asiaa käsittelevältä poliisilta usein erityisosaamista, joka tulee ottaa huomioon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Poliisin toiminnasta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa; 5.6.2020 POL-2021-28566).

Erityistä huomiota tulee kiinnittää etenkin perhe- ja lähisuhdeväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan uhrin asemaan ja avun saamiseen akuutissa tilanteessa. Uhri on usein väkivallan juuri tapahduttua erityisen haavoittuva ja tarvitsee sekä välitöntä tukea ja apua että ohjausta pystyäkseen estämään väkivallan uusiutumisen. Akuutissa tilanteessa on kohtuutonta odottaa

uhrin itse ryhtyvän aktiivisesti hakemaan apua pelkän poliisin antaman neuvon tai esitteen tietojen perusteella.

3.4 Esitutkintojen poliisilaitoskohtainen tarkastelu

3.4.1 Helsingin poliisilaitos

Helsingin poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä 11 (5500/R/90718/18, 5500/R/34843/18, 5500/R/12545/17, 5500/R/40266/16, 5500/R/87154/15, 5500/R/81767/15, 5500/R/69760/15, 5500/R/56263/18, 5500/R/39835/18, 5500/R/32175/19, 5500/R/20440/17) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019. Lisäksi Poliisihallitus on antanut lausunnon ja Helsingin poliisilaitos selvityksen esitutkinnoista 5500/R/39835/18 ja 5500/R/32175/19.

Helsingin poliisilaitos on lausunnossaan todennut, että laitoksessa vireillä olevien esitutkintojen kestoille on esitetty hyväksyttävät syyt. Pääasiallisesti esitutkinta viipynyt, koska kadonnutta tai ulkomailla olevaa rikoksesta epäiltyä ei ole asianmukaisista toimenpiteistä huolimatta kyetty kuulemaan vielä esitutkinnassa.

Arviointini on sama eikä myöskään jo päättynyt esitutkinta asiassa 5500/R/39835/18 anna aiheutta toimenpiteisiini.

Päättäneessä esitutkinnassa 5500/R/32175/19 epäilynä rikoksena on ollut raiskaus, eli rikos, josta laissa säädetty rangaistus on vähintään vuosi ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Selvityksen perusteella rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden selviämisen jälkeen seuraavat tutkintatoimenpiteet on tehty vasta noin 10 kuukauden kuluttua. Kyse on ollut vakavasta rikoksesta. Tähän nähden tutkintatoimenpiteisiin rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden selviämisen jälkeen olisi tullut ryhtyä ripeämmin. Katson Poliisihallituksen tavoin, että asian 5500/R/32175/19 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Selvityksen perusteella jutun priorisointi on ollut tutkinnanjohtajien päällikön päätös, johon on selvityksen mukaan vaikuttanut muun ohella käytettävissä olleet resurssit. Asia on sittemmin saatettu syyteharkintaan. Esitutkinta kesti kokonaisuudessaan noin 1 vuoden ja 8 kuukauden ajan. Katson asiassa riittäväksi toimenpiteeksi saattaa edellä esittämäni käsityksen esitutkinnan aiheettomasta viivästymisestä Helsingin poliisilaitoksen tietoon.

3.4.2 Hämeen poliisilaitos

Hämeen poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä yksi lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja pahoinpitelyä koskevassa asiassa 5590/R/38782/18 esitutinnan viipymisen on kerrottu johtuneen siitä, että esitutkinta oli rajoitettu syyttäjän päätöksellä 22.10.2019, mutta 4.8.2020 avattu uudelleen apulaisvaltakunnansyyttäjän kumottua syyttäjän ratkaisun. Käytössäni on ollut kyseinen apulaisvaltakunnansyyttäjän kanteluratkaisu (341/21/20).

Yhdyn sinänsä Hämeen poliisilaitoksen näkemykseen, että esitutkintatoimenpiteet asiassa on tehty ilman aiheetonta viivästystä. Apulaisvaltakunnansyyttäjän kanteluratkaisussa huomioni kiinnittyy kuitenkin siihen, että sen perusteella esitutkinnassa lasta ei ollut ensin kuultu Poliisihallituksen ohjeen edellyttämällä tavalla siten, että epäilylle olisi varattu mahdollisuus tutustua kuulustelumateriaaliin ja esittää lapselle kysymyksiä. Lapselle ei myöskään ollut määrätty edunvalvojaa esitutkintalain 4 luvun 8 §:n mukaisesti. Esitutkinnassa oli siten toimittu virheellisesti.

Esitutinnan joutuisuuden lisäksi olennaista on luonnollisesti esitutinnan suorittaminen laadukkaasti. Esitutinnan viivytyksetön toimittaminen on tärkeää, mutta nopea käsittely ei saa vaarantaa esimerkiksi epäillyn mahdollisuuksia järjestää puolustuksensa. Muutenkaan kiirehtiminen ei saa vaarantaa asianosaisten oikeuksia. Kiirehtiminen voi myös kääntyä tarkoitustaan vastaan, koska se voi johtaa virheisiin, joiden korjaaminen viivästyttää kokonaisuudessaan esitutkintaa. Näin on käynyt tässä tapauksessa. Asianosaisia on jouduttu kuulemaan asiassa uudelleen, jolloin esitutinnan viipyminen on johtunut osin myös poliisin virheellisestä menettelystä.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän kanteluratkaisu on aikoinaan toimitettu Hämeen poliisilaitokselle ja esitutkintatoimenpiteet on tämän jälkeen suoritettu viivytyksettömästi. Asia ei Hämeen poliisilaitoksen osalta anna aihetta muuhun kuin siihen, että saatan edellä esittämäni käsitykset poliisilaitoksen tietoon.

3.4.3 Itä-Suomen poliisilaitos

Itä-Suomen poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä kuusi lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019.

Yhdyn poliisilaitoksen lausunnossaan esittämään näkemykseen, että kolmessa asiassa (5740/R/56845/18, 5740R/67300/18, 5740/R/68714/18) esitutinnan viivästymiselle on ollut hyväksyttävä syy, kun asianomistajaa tai rikoksesta epäiltyä ei ole asianmukaisista toimenpiteistä huolimatta tavoitettu. Huomioni kiinnittyy sen sijaan kolmeen esitutkintaan.

5740/R/20632/17 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario D. Selvityksen oheen on liitetty asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen tietojen mukaan tutkintapyyntö lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä on tehty 21.4.2017. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan asiassa on jo tammikuussa 2019 viranomaisverkostopalaverissa yhteistyössä muun ohella syyttäjän kanssa arvioitu, että esitutkinta tulee rajoittaa. Rajoittamisesitystä syyttäjälle ei ole kuitenkaan missään vaiheessa tehty, joten esitutkinta on ollut selvitystä annettaessa yhä kesken.

Totean, että rikosilmoitus oli tehty huhtikuussa 2017, joten tutkinta oli kestänyt jo lähes kaksi vuotta ennen tammikuussa 2019 pidettyä palaveria. Selvityksestä jää epäselväksi, mitkä seikat olivat vaikuttaneet tässä vaiheessa esitutinnan keston. Lievän pahoinpitelyn syyteoikeus vanhene kahdessa vuodessa.

Erityisen moitittavaa asiassa on se, että viranomaispalaverin jälkeen esitutkinta on jäänyt päättämättä ja on näin ollen kestänyt vielä palaverin jälkeenkin minulle selvityksen antamiseen mennessä jo kolme vuotta ilman tutkintatoimenpiteitä. Syyteoikeus pahoinpitelystä vanhene viidessä vuodessa, joten viipyminen on johtanut ilmeisesti epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumiseen.

Selvityksen antaneen tutkinnanjohtajan mukaan rajoittamisesityksen laatimatta jättämiseen on osaltaan vaikuttanut tutkinnanjohtajan vaihtumiset, jolloin tieto asian siirtymisestä ei ole välttämättä tullut uuden tutkinnanjohtajan tietoon. Selvityksen antanut rikoskomisario on toiminut tutkinnanjohtajana 6.3.2019 alkaen.

Katson, että asian 5740/R/20632/17 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt. Arvioin Itä-Suomen poliisilaitoksen toimenpiteet jäljempänä.

5740/R/26702/17 (pakottaminen seksuaaliseen tekoon)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario D. Selvityksen oheen on liitetty asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen perusteella tutkintapyyntö pakottamista seksuaaliseen tekoon on tehty 25.5.2017 pian epäillyn rikoksen tapahtumisen jälkeen. Tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella esitutkintatoimenpiteet asiassa on suoritettu, mutta asia on tutkijan vaihduttua jäänyt siirtämättä syyteharkintaan.

Totean, että tutkintailmoituksen perusteella kyse on ollut verrattain yksinkertaisesti tutkittavasta asiasta, jossa asianomistajan ja epäillyn lisäksi on tullut kuulla yhtä todistajaa. Kyseiset toimenpiteet onkin suoritettu. Asiassa ei ilmene hyväksyttävää syytä, miksi esitutkintaa ei ole näiden toimenpiteiden jälkeen saatettu syyttäjälle kuin vasta selvityspyyntöni jälkeen 17.3.2022.

Katson, että asian 5740/R/26702/17 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt. Arvioin Itä-Suomen poliisilaitoksen toimenpiteet jäljempänä.

5740/R/6931/17 (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario D. Selvityksen oheen on liitetty asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen tietojen mukaan tutkintapyyntö on ollut kyse internetissä nuorille lähetetyistä seksuaalista viesteistä. Ilmoitus on otettu vastaan 23.6.2016 ja rikosnimikkeenä on lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella vuonna 2016 asiassa on suoritettu tutkintatoimenpiteitä viestien lähettäjän henkilöllisyyden selvittämiseksi. Saatujen tietojen perusteella on saatu yksilöityä eräs asiaan mahdollisesti liittyvä henkilö.

Selvityksen perusteella tutkinnanjohtajuus on tämän jälkeen siirtynyt selvityksen antaneelle rikoskomisariolle eikä asiassa ole suoritettu enää vuoden 2017 jälkeen mitään toimenpiteitä. Selvityksensä perusteella rikoskomisario ei ole ollut ennen vuoden 2022 selvityspyyntöäni edes tietoinen, että asian tutkinnanjohtajuus oli siirtynyt hänelle. Tutkintailmoitukseen ei ole myöskään kirjattu asialle tutkijaa.

Katson, että asian 5740/R/6931/17 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt. Arvioin Itä-Suomen poliisilaitoksen toimenpiteet jäljempänä.

Itä-Suomen poliisilaitos: yhteenveto

Itä-Suomen poliisilaitoksella kolmen esitutinnan aiheettoman viipymisen keskeinen syy vaikuttaa olevan se, että tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario ei ole selvityksensä mukaan ollut edes tietoinen asioiden siirtymisestä hänen tutkinnanjohtajuuteensa. Voin siten yhtyä Itä-Suomen poliisilaitoksen lausunnossa toteamaan siitä, että rikoskomisario D on seurannut puutteellisesti poliisiasian tietojärjestelmästä vastuullaan olevia juttuja ja että tutkinnat ovat kestäneet liian pitkään.

Selvää mielestäni kuitenkin on, että poliisilaitoksella esitutkintojen viipymiset eivät ole olleet seurausta yksinomaan tutkinnanjohtajan menettelystä. Esitutkintalain mukaan vastuu esitutinnan joutuisasta toimittamisesta on tutkinnanjohtajalla. Kuitenkin myös tutkinnanjohtajien esimiehillä ja viime kädessä laitoksen johdolla on velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä. Heidän tulee järjestää valvonta muun ohella siten, etteivät rikosten syyteoikeudet vanhene esitutinnan aikana niissäkään tilanteissa, joissa juttujen käsittelijät vaihtuvat kesken käsittelyn.

Se, että tutkinnanjohtajan esihenkilöt, tai kukaan muukaan poliisilaitoksessa, ei ole ilmeisesti kiinnittänyt huomiota rikosasioihin, joiden esitutkinta on ollut vuosia kesken ilman mitään tutkintatoimenpiteitä, antaa aiheutta vakavaan huoleen Itä-Suomen poliisilaitoksen esitutkintojen keskon valvonnasta. Asiassa ei ole ilmennyt, että Itä-Suomen poliisilaitoksella olisi käytössään avoimien rikosasioiden seurantaa, tai jos on ollutkin, niin kyseisissä tapauksissa seurantajärjestelmä on epäonnistunut.

Itä-Suomen poliisilaitoksessa aiheettomia viivästymisiä on ollut vain kolmessa asiassa, mutta pidän viivästymisiä kaikissa asioissa lähtökohdiltaan vakavina.

Lapsiin kohdistuneessa pahoinpitelyasiassa 5740/R/20632/17 syyttäjän kanssa on keskusteltu esitutinnan rajoittamisesta ja poliisi on lopettanut tutkintatoimet. Esitutkinta oli käytännössä lopetettu siten tammikuussa 2019, mutta kirjallinen rajoittamisesitys ja -päätös on jäänyt tekemättä.

Rajoittamisesityksen tekemättä jättäminen on sinänsä ollut huolimattomuutta. Pidän tätä moitittavana, koska sen seurauksena asianosaiset eivät ole saaneet tietoonsa esitutinnan rajoittamista eikä sen perusteita. Heillä ei ole ollut siten myöskään mahdollisuutta käyttää omaa toisijaista syyteoikeuttaan. Näin ollen myös syyteoikeus on mitä ilmeisimmin päätöksen viipymisen vuoksi vanhentunut.

Rikoskomisario D on toiminut kyseisen asian tutkinnanjohtajana vasta 6.3.2019 alkaen eli tammikuussa 2019 pidetyn palaverin jälkeen. Ilmeisesti siten ensisijaisesti jo aiemman tutkinnan-

johtajan olisi tullut tehdä rajoittamisesitys. Tästä huolimatta pidän myös D:n laiminlyöntiä asiassa varsin moitittavana ottaen huomioon, että hän ei ole usean vuoden aikana havainnut tutkinnanjohtajuudessaan ollutta kesken olevaa esitutkintaa.

Varsin vakavana pidän virheellisestä menettelyä myös asiassa 5740/R/6931/17. Rikosepäilyissä on ollut kyse lapsiin kohdistuneista seksuaalirikosepäilyistä. Edellä tässä päätöksessä on monin eri tavoin tähdennetty sitä, kuinka tärkeää on tutkia ne joutuisasti. Kyseisessä asiassa toimenpiteitä olikin alkuvaiheessa jo tehty, mutta tutkinnanjohtajan laiminlyönti seurata vastuullaan olevia juttuja on johtanut siihen, että tutkintatoimenpiteet ovat loppuneet vuonna 2017. Kyse on ollut epäilyistä tietoverkossa tehdystä rikoksesta, jolloin usean vuoden viivästymisen jälkeen näytön hankkiminen esimerkiksi rikoksissa käytetyistä teknisistä laitteista vaikeutuu merkittävästi. Tällöin myös alkuvaiheessa tutkintaan käytetyt resurssit menevät hukkaan.

Edellä todetusti esitutkintojen viivästyminen on johtunut tutkinnanjohtajan laiminlyönnistä seurata poliisiasian tietojärjestelmästä vastuullaan olevia juttuja. Pidän kaikissa kolmessa asiassa virheellistä menettelyä siinä määrin vakavana, että annan asioissa tutkinnanjohtajana toimineelle Itä-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario D:lle huomautuksen hänen lainvastaisesta menettelystään toimittaa esitutkinta viivästyksittävästi asioissa 5740/R/6931/17, 5740/R/20632/17 ja 5740/R/26702/17.

Lisäksi kiinnitän Itä-Suomen poliisilaitoksen huomiota esitutkintojen keston valvontaan ja seurantaan. Pyydän poliisilaitosta ilmoittamaan viimeistään 31.1.2023, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt rikosasioiden seurannan kehittämiseksi ja vastaavanlaisten virheiden estämiseksi.

3.4.4 Itä-Uudenmaan poliisilaitos

Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä 22 lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019 (5560/R/20504/18, 5560/R/32273/16, 5560/R/29312/17, 5560/18607/18, 5560/R/57998/18, 5560/R/54927/17, 5560/R/66480/18, 5560/R/52260/18, 5560/R/57800/18, 5560/R/31405/17, 5560/R/14391/18, 5560/41175/18, 5560/R/42395/18, 5560/64884/18, 5560/R/66303/18, 5560/R/37950/18, 5560/R/35993/18, 5560/R/47335/18, 5560/R/48759/18, 5560/R/32218/17, 5560/R/61843/18, 5560/R/61075/18). Lisäksi Poliisihallitus on antanut lausunnon ja Itä-Uudenmaan poliisilaitos selvityksen päättyneestä asiasta 5560/R/10723/18.

Osa viivästymisistä on hyväksyttäviä pääosin sen vuoksi, ettei epäiltyä tai asianomistajaa ole asianmukaisista toimenpiteistä huolimatta saatu kuulusteltua. Huomioni kiinnittyy kuitenkin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen 13 esitutkintaan.

5560/R/31405/17 (pahoinpitely)

Tutkinnanjohtaja A:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella sosiaalipäivystys on tehnyt 5.7.2017 poliisille tutkintapyyntönsä viisivuotiaaseen lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä. Epäillyn rikoksen tekoajaksi on kirjattu 28.1.2017. Rikoksesta epäilty oli toinen lapsen vanhemmista.

Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan lapsi kuultiin esitutkinnassa 12.7.2017, todistaja 12.12.2017 ja rikoksesta epäillyt 4.9.2017 ja 10.4.2019. Selvityksessään tutkinnanjohtaja on todennut: "Esitutkintapöytäkirja on ollut lähes valmis, mutta syyteoikeus on vanhentunut esitutkinnan aikana."

Toisen rikoksesta epäillyn kuulustelun jälkeen 10.4.2019 esitutkinnassa ei ole siis tehty mitään toimenpiteitä. Esitutkintaa ei saatettu loppuun ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka tähän olisi ollut aikaa lähes kolme vuotta. Pahoinpitelyä koskeva syyteoikeus on vanhentunut tammikuussa 2022.

Tutkinnanjohtajan mukaan hän on käsittelyn aikana huomauttanut tutkijaa asian prioriteetista, mutta tutkijan työkuorma on ollut aivan liian suuri. Tutkinnanjohtaja on todennut, että lapsiin kohdistuneita rikoksia saavat tutkia vain niihin perehtyneet ja koulutetut tutkijat, joten jutun tutkintaa ei vain voinut siirtää toiselle tutkijalle.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos on esitutkinnan viipymisten syynä viitannut resurssien vähyyteen. Kyseisessä asiassa kaikki esitutkintatoimenpiteet oli kuitenkin ilmeisesti jo suoritettu, joten asiaan oli jo käytetty poliisin resurssit. Lisäksi tutkintaan oli käytetty myös muiden viranomaisten resursseja. Minulle annetun selvityksen perusteella tehtyjen toimenpiteiden jälkeen asialle ei ole kuitenkaan tehty poliisissa mitään lähes kolmeen vuoteen ennen kuin syyteoikeus vanheni.

Selvityksen perusteella syyteoikeus on vanhentunut yksinomaan poliisin menettelystä ja tutkintaan jo käytetyt resurssit ovat menneet hukkaan. Lopputuloksena on se, että rikosvastuuta ei ole ollut mahdollista saada toteutettua epäillyistä pahoinpitelyrikoksista, jotka ovat kohdistuneet 5-vuotiaaseen lapseen.

Rikoksesta epäilynä on ollut toinen vanhemmista. Tämän vuoksi pyysin poliisia vielä ilmoittamaan, kuka on toiminut asiassa lapsen edunvalvojana ja oliko lapselle määrätty edunvalvojaa esitutkintalain 4 luvun 8 §:n mukaisesti.

Poliisihallituksen antaman ohjeen mukaan, mikäli jompikumpi lapsen vanhemmista on rikoksesta epäillyn asemassa, kumpikaan vanhemmista ei voi toimia lapsen edunvalvojana ja siten

käyttää lapsen puhevaltaa käsillä olevassa asiassa. Muun muassa näissä tapauksissa lapselle määrätään edunvalvoja rikosasiaan. Lapsen edunvalvonta järjestetään jo esitutinnan alussa ennen lapsen kuulemistä, ja edunvalvoja kuulustellaan syytepyynnöstä sekä rangaistus- ja korvausvaatimuksista asianomistajan asemassa. ("Lapsi poliisitoiminnassa ja esitutinnassa", POL-2019-34669, s. 19-22).

Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta saadun tiedon mukaan lapselle ei ole haettu edunvalvojaa. Vaikuttaa siten siltä, että lapsella ei ole ollut esitutinnassa edustajaa, joka olisi puolueettomasti valvonut hänen etuaan ja muun ohella hänen puolestaan esittänyt korvausvaatimukset.

Huomioni on kiinnittynyt siihen, että esitutinnan viipymisen olisi tullut ilmetä ennen syyteoikeuden vanhentumista myös poliisilaitoksen omissa seurantaraporteissa. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on ollut 1.4.2021 alkaen voimassa "Ohje rikostutinnan priorisointiin sekä tutkinnassa olevien rikosilmoitusten seurantaan", POL-2022-87671).

Ohjeessa on avoinna olevien rikosasioiden seurannasta todettu muun ohella, että rikostutkintasektorin päälystötutkinnanjohtajat raportoivat sektorinjohtajille vastuualueellaan avoinna olevista yli 540 vuorokautta vanhoista jutuista kolmannesvuosittain siten, että raportissa selvitetään muun ohella selvitys avoinna olemisen syystä ja arvioitu valmistumisaika. Ohjeen mukaan raportti on oltava sektorinjohtajalla 15.5, 15.9, ja 15.1. Raportin laatii tutkintasihteeri poliisiasemittain. Tietojen sisällöstä vastaa tutkinnanjohtaja.

Näin ollen kyseinen esitutkinta olisi tullut ilmetä poliisilaitoksen seurantaraporteissa ainakin 15.5.2021, 15.9.2021, 15.1.2022 ennen syyteoikeuden vanhentumista 28.1.2022. Tämän johdosta pyysin poliisilaitosta toimittamaan seurantaohjeen mukaiset sektorinjohtajille 15.5.2021, 15.9.2021, 15.1.2022, 15.5.2022, ja 15.9.2022 tehdyt raportit.

Poliisilaitokselta saaduista vastauksista jää kuitenkin epäselväksi raportoinnin toteutuminen 15.5.2021, 15.9.2021 ja 15.1.2022. Asiakirjoista ei ilmene, että tutkinnanjohtajan asioista olisi ollut ohjeen mukaista raportointia näinä ajankohtina.

Yhteenvetona totean, että asian 5560/R/31405/17 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt, jonka vuoksi syyteoikeus epäilyistä viisivuotiaaseen lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä on vanhentunut. Toisen rikoksesta epäillyn kuulustelun jälkeen asiassa ei tehty mitään toimenpiteitä, vaikka syyteoikeuden vanhentumiseen oli aikaa noin kolme vuotta. Kyse on epäilystä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä ja asiaan on liittynyt siten erityinen suojattava etu. Esitutinnan viivytyksettömän toimittamisen ohella vaikuttaa myös siltä, että asiassa on laiminlyöty hakea lapselle esitutkintaan edunvalvoja. Tämän lisäksi vaikuttaa siltä, että poliisilaitoksen oman rikosasioiden seuraa koskevan ohjeen mukainen raportointivelvollisuus on laiminlyöty.

Pidän asiassa laiminlyöntejä siinä määrin vakavana, että asiassa on harkittava esitutinnan määräämistä asian selvittämiseksi. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 5 a §:n nojalla oikeuskansleri voi määrätä suoritettavaksi esitutkintalain mukaisen esitutinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi.

Virkavelvollisuuden rikkomisesta säädetään rikoslain 40 luvun 9 §:ssä ja huolimattomuudesta tehdystä virkavelvollisuuden rikkomisesta saman luvun 10 §:ssä. Vähäinen virkavelvollisuuden rikkominen ei ole rikoksena rangaistavaa. Vähäisenä pidetään tekoa, joka teon haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena huomioon ottaen on vähäinen.

Lähtökohtaisesti esitutkintaa johtava tutkinnanjohtaja on vastuussa siitä, että esitutkinta toimitetaan esitutkintalain säännösten mukaisesti. Tutkinnanjohtajan vastuulla oleva suuri juttumäärä voi kuitenkin rajoittaa merkittävästi tutkinnanjohtajan tosiasiallisia mahdollisuuksia valvoa vastuullaan olevia asioita.

Asiassa kyse on esitutkinnasta, joka on tullut poliisin tietoon pian tekohetken jälkeen. Ilmeisesti kaikki tutkintatoimenpiteet oli suoritettu jo noin kolme vuotta ennen syyteoikeuden vanhentumista, mutta esitutkintaa ei siitä huolimatta saatu valmiiksi ennen syyteoikeuden vanhentumista. Kyse ei siten vaikuta olevan tilanteesta, jossa yksinomaan resurssien puute olisi estänyt esitutinnan loppuun saattamisen.

Tutkinnanjohtajan tulee itse aktiivisesti seurata johdettavinaan olevien esitutkintojen edistymistä. Valvonta edellyttää asioiden käsittelyn riittävän tehokasta seurantaa, jota ei tule jättää pelkästään tutkijoiden oman aktiivisuuden varaan. Asioiden etenemisen tehokkaaseen seurantaan on mahdollisuudet tietojärjestelmien avulla. Kyseisessä asiassa viimeisten tutkintatoimenpiteiden jälkeen on ollut kolme vuotta aikaa puuttua uhkaavaan syyteoikeuden vanhentumiseen.

Kyse on ollut jo vuonna 2017 vireille tulleesta esitutkinnasta. Poliisilaitoksen toimittaman tilaston perusteella tällaisia avoinna olevia asioita on ollut koko poliisilaitoksella tammikuussa 2021 yhteensä noin 300 ja saman vuoden marraskuussa enää alle 200. Tarkempaa selvitystä nimenomaan kyseisellä tutkinnanjohtajalla vireillä olleista asioista ei ole. Selvää kuitenkin on, että vuonna 2021 on ollut verrattain poikkeuksellista, että jo vuonna 2017 vireille tullut esitutkinta on ollut yhä kesken. Myös tämän vuoksi kyseiseen esitutkintaan olisi tullut kiinnittää huomiota.

Myös esimiehillä ja viraston johdolla on osaltaan velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä ja huolehtia riittävästä valvonnan järjestämisestä muun ohella sen varmistamiseksi, etteivät rikosten syyteoikeudet vanhene esitutinnan aikana.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on ollut rikosasioiden seurantaan koskeva raportointiohje, mutta selvitysten perusteella ohjeen noudattaminen vuonna 2021 on jäänyt osin epäselväksi. Kyseisen esitutkinnan viivästyminen olisi voitu ilmeisestikin havaita ja siihen mahdollisesti puuttua, mikäli ohjetta olisi noudatettu, tai sen noudattamista valvottu.

Siihen, mistä esitutkinnan viipyminen lopulta on johtunut ja missä määrin on kohtuullista arvostella jutun tutkijaa tai tutkinnanjohtajaa, ei ole vielä tällä selvityksellä löydettävissä yksiselitteistä vastausta.

Asiassa ei ole kuitenkaan toistaiseksi ilmennyt seikkoja, joiden johdosta minun olisi tällä hetkellä käytössäni olevan aineiston perusteella aihetta arvioida virkavelvollisuuden rikkomisen olevan lähtökohtaisesti kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Kyse on epäilystä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä ja asiaan on liittynyt siten erityinen suojattava etu.

Määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on laiminlyöty asiassa 5560/R/31405/17 esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen. Esitutkinnassa tulee selvitettyä tarkemmin muun ohella se, ketkä ovat esitutkinnan viivytyksettömästä laiminlyönnistä miltäkin osin vastanneet.

5560/R/66303/18 (raiskaus)

Tutkinnanjohtaja A:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella ilmoitushetkellä 19-vuotias asianomistaja on 12.12.2018 tehnyt poliisille ilmoituksen siitä, että hänet on edellisenä viikonloppuna raiskattu yksityisessä asunnossa. Ilmoitus on tehty sähköisesti, joten ilmeisesti poliisi ei ole tavannut asianomistajaa.

Tutkintailmoituksen tietojen mukaan asianomistajalle on soitettu noin kaksi viikkoa myöhemmin, 28.12.2018, jolloin tämä on kertonut muun ohella siitä, ketkä ovat olleet asunnolla tapahtumanaikana.

Tutkintailmoituksesta tai tutkinnanjohtajan selvityksestä ei ilmene, että asiassa olisi joulukuun 2018 jälkeen tehty mitään toimenpiteitä. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan: "Asialle on määrätty 31.12.2018 tutkijaksi []. Asia on otettu uudelleen aktiiviseen tutkintaan 20.3.2022".

Totean, että asiassa ei ole ilmennyt hyväksyttävää syytä esitutkinnan viipymiselle. Pidän varsin vakavana laiminlyöntinä, että raiskausta koskevassa asiassa ei ole tehty mitään toimenpiteitä yli kolmen vuoden aikana sen jälkeen, kun asianomistajalle on soitettu. Ilmeisesti ilmoittajaa ei

ole tavattu missään vaiheessa eikä asialle tehty mitään toimenpiteitä ennen selvityspyyntöäni, jonka jälkeen asia on otettu ”uudelleen aktiiviseen tutkintaan”.

Korostan, että kyse on vakavasta seksuaalirikoksesta. Asianomistaja, 19-vuotias nuori henkilö, oli jo joulukuussa 2018 yksilöinyt tapahtumapaikalla olleet henkilöt. Todistajat ja mahdollinen rikoksesta epäilty on siten ollut poliisin tiedossa jo yli kolme vuotta eikä mitään toimenpiteitä ole tehty. On ilmeistä, että jo tähän mennessä tapahtunut esitutinnan viipyminen on väistämättä heikentänyt henkilötodistelun luotettavuutta ja näytön saamista epäillystä rikoksesta ja sen tekijästä.

Katson, että asian 5560/R/66303/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen pidän viivästymistä varsin vakavana.

Tämän asian tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario A kuin edellä käsittelyssä asiassa. Lähtökohtaisesti vastuun yksittäisen esitutinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta kantaa tutkinnanjohtaja. Myöskään tässä asiassa ei ilmene, että esitutinnan vaiheista olisi raportoitu poliisilaitoksen seurantaohjeen mukaisesti.

Määrään esitutinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on laiminlyöty asiassa 5560/R/66303/18 esitutinnan viivytyksetön toimittaminen.

5560/R/64884/18 (raiskaus)

Tutkinnanjohtaja A:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus.

Raiskausta koskeva tutkintapyyntö on kirjattu 7.12.2018. Rikosilmoituksen on tehnyt 17-vuotias asianomistaja, joka on tutkintapyyntönsä muun ohella yksilöinyt rikoksesta epäillyn täysi-ikäisen henkilön. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan asiassa on suoritettu esitutkintaa ja asianomistaja on kuultu 13.6.2020, jolloin tämä ei halunnut asiaa tutkittavan. Asia on otettu työn alle uudelleen vuonna 2022. Tutkija on ollut yhteydessä asianomistajaan, joka ei edelleenkään halunnut asiaa tutkittavan. Esitutkinta on keskeytetty 6.4.2022, koska asiaan ei saada lisäselvitystä.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella toisen poliisilaitoksen rikostutkintapartio on puhuttanut asianomistajaa 7.12.2018, jolloin rikosilmoitus on kirjattu. Epäilty rikos on kuitenkin tapahtunut Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella. Tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella ensimmäinen toimenpide on tehty siten noin 1 vuosi 6 kuukautta myöhemmin, kun asianomistaja on kuulusteltu 13.6.2020. Tämän jälkeen asianomistajaan on oltu yhteyksissä maaliskuussa 2022. Tutkintailmoituksen mukaan rikoksesta epäilty on kuulusteltu

1.4.2022. Tutkintailmoituksesta tai tutkinnanjohtajan selvityksestä ei ilmene, että muita toimenpiteitä olisi tehty.

Totean, että kyseisessä asiassa rikosilmoitus on koskenut alaikäiseen kohdistunutta raiskausta eli varsin vakavaa seksuaalirikosta. Poliisilla on ollut tiedossaan raiskauksesta epäillyn henkilöllisyys jo 7.12.2018, kun rikosilmoitus on kirjattu.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella ensimmäinen toimenpide on kuitenkin tehty vasta noin 1 vuosi 6 kuukautta myöhemmin, kun asianomistaja on kuulusteltu. Katson, että esitutinnan viivytyksetön toimittaminen on laiminlyöty asiassa jo tässä vaiheessa. Epäillyn rikoksen vakavuus olisi edellyttänyt esitutinnan huomattavasti joutuisampaa käsittelyä.

Tämän jälkeenkään esitutkintaa ei ole toimitettu viivytyksettä.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella voidaan todeta, että jo 7.12.2018 asiassa on ollut selvää, että asianomistajan, todistajien ja rikoksesta epäillyn kertomukset tulevat olemaan keskeinen ja jopa ainoa näyttö epäilystä yksityisessä asunnossa tapahtuneesta rikoksesta. On yhtä lailla selvää, että asianosaisten kuuleminen vasta pitkän ajan kuluttua epäilystä tapahtumasta voi heikentää kertomusten luotettavuutta ja vakavan rikoksen selvittämistä. Rikosepäilyn vakavuuden lisäksi tämä seikka olisi edellyttänyt joutuisampaa käsittelyä. Todistajia ei ole kuultu missään vaiheessa.

Myös rikoksesta epäilty oli yksilöity jo tutkintapyynnössä 7.12.2018, mutta hänet on tutkintailmoituksen perusteella kuulusteltu puolestaan vasta noin 3 vuotta 4 kuukautta myöhemmin eli selvityspyyntöni jälkeen 1.4.2022.

Katson, että asian 5560/R/64884/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Jo yksinomaan esitutinnan viivästyminen on voinut vaikuttaa siihen, että alaikäisenä vakavasta seksuaalirikoksesta ilmoituksen tehnyt asianomistaja ei ole enää puolitoista vuotta myöhemmin halunnut poliisin tutkivan asiaa. Näytön saaminen epäilystä rikoksesta on myös vaikeutunut merkittävästi. Selvityksistä on jäänyt epäselväksi myös se, onko rikoksen uhrille ilmoitettu esitutkintalain edellyttämällä tavalla muun ohella käytettävissä olevista tukipalveluista tai oikeudesta oikeudenkäyntiavustajaan tai tukihenkilöön.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen pidän virhettä varsin vakavana.

Kyseisen asian tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario A kuin edellä käsittelyssä asiassa. Lähtökohtaisesti vastuun yksittäisen esitutinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta

kantaa tutkinnanjohtaja. Myöskään tässä asiassa ei ilmene, että esitutkinnan vaiheista olisi raportoitu poliisilaitoksen seurantaohjeen mukaisesti.

Määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on laiminlyöty asiassa 5560/R/64884/18 esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen.

5560/R/10723/18 (törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ym.)

Tutkinnanjohtaja A:n selvityksen perusteella muun ohella törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja raiskausta koskeva rikosilmoitus on kirjattu 1.3.2018. Selvityksen mukaan syyttäjän kanssa on pidetty palaveri 19.3.2018, jossa on linjattu tutkintaa. Seuraava toimenpide on asianomistajan kuuleminen 20.11.2018 ja tämän jälkeen seuraavana on materiaalin lähettäminen kesällä 2019 syyttäjälle. Syyttäjä on ohjeistanut tutkijaa ja asianomistaja on kuultu uudelleen 18.6.2019. Tämän jälkeen asialle ei ole kuitenkaan tehty mitään yli vuoteen, jonka jälkeen syyttäjä on elokuussa 2020 tiedustellut asian etenemistä. Seuraavia tutkintatoimenpiteitä on tehty syyttäjän tiedustelun jälkeen lokakuussa 2020. Tämän jälkeen esitutkinta on edennyt asianmukaisesti ja saatettu syyteharkintaan.

Katson, että asian 5560/R/10723/18 on aiheettomasti viivästynyt.

Esitutkinnan aikana on ollut yli vuoden mittainen ajanjakso ilman, että tutkintaa olisi edistetty millään tavoin (6/2019 – 8/2020). Toimenpiteisiin on ryhdytty vasta syyttäjän tiedusteltua asian etenemistä. Korostan, että kyse on muun ohella törkeästä lapsen seksuaalisesti hyväksikäytöstä ja raiskauksesta. Viivettä ei voida pitää tällaisessa rikoksessa hyväksyttävänä. Esitutkintaa on edistetty vasta syyttäjän tiedustelujen johdosta. Esitutkinnan viivästyminen on saattanut myös vaikuttaa siihen, että syyttäjä on jättänyt osasta epäilyjä rikoksia syytteen nostamatta syyteoikeuden vanhentumisen perusteella.

Kyseisen asian tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario A kuin edellä käsittelyssä asiassa ja asiat on syytä arvioida kokonaisuutena. Määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on laiminlyöty asiassa 5560/R/10723/18 esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen.

5560/R/42395/18 (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö)

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevassa asiassa tutkintatoimet on suoritettu varsin pian epäillyn rikoksen jälkeen. Viimeisimpänä näistä on epäillyn kuulustelu 22.8.2018. Tämän jälkeen asiassa ei ole kuitenkaan tehty mitään toimenpiteitä ja esitutkinta on siten yhä kesken. Selvityksessään tutkinnanjohtaja A on todennut, että jutun tutkinta tultaneen keskeyttämään, koska lisänäyttöä asiaan ei ole saatavissa.

Esitutkintatoimenpiteet oli tässä asiassa sinänsä suoritettu asianmukaisesti ilman aiheutonta viivästystä eikä näillä ole saatu näyttöä rikoksesta epäilystä. Edellytykset esitutkintalain 3 luvun 13 §:n mukaiselle esitutkinnan keskeyttämiselle ovat siten olleet olemassa jo elokuussa 2018, mutta näin ei ole tehty, vaan esitutkinta on ollut kesken vielä keväällä 2022.

Kiinnitän huomiota siihen, että esitutkinnan keskeyttämis päätös on olennainen muun ohella asianomistajan syyteoikeuden kannalta, sillä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n 1 momentin nojalla asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta, jos esitutkinta on keskeytetty. Tämän vuoksi esitutkinnan keskeyttämis päätös on tehtävä joutuisasti. Näin ei ole toimittu ja esitutkinta on siten aiheettomasti viivästynyt.

Katson, että asian 5740/R/42395/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Totean, että yksittäisenä asiana tämänkaltainen viivästyminen tulisi lähtökohtaisesti arvioitavaksi ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti. Käsiteltävässä asiassa epäilty oli poliisin asianmukaisten tutkintatoimien jälkeen jäänyt tuntemattomaksi, joten asianomistajallakaan ei liene ollut mahdollisuutta käyttää toissijaista syyteoikeuttaan, vaikka esitutkinnan keskeyttämis päätös olisi tehty viipymättä.

Kyseisen asian tutkinnanjohtajana on kuitenkin toiminut sama rikoskomisario A kuin edellä käsitellyissä asioissa, joten tilanne on kokonaisuutena arvostellen osin erilainen. Lähtökohtaisesti vastuun yksittäisen esitutkinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta kantaa tutkinnanjohtaja, joten tämä asia on syytä arvioida yhdessä muiden kanssa kokonaisuutena.

Määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on laiminlyöty asiassa 5740/R/42395/18 esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen.

5560/R/52260/18 (lievä pahoinpitely ym.)

Tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario B:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus sekä 23.11.2020 tehty esitutkintapäätös.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella rikosilmoitus on kirjattu 6.10.2018, jolloin poliisi on käynyt asunnossa paikalla. Kyse on ollut lähisuhdeväkivallasta. Tutkintailmoituksen mukaan asianomistaja on kertonut epäillyn edellisenä yönä muun ohella raahanneen hänet sängylle, istuneen päälleen ja kuristaneen häntä ja laittaneen toisen käden suun päälle. Tutkintailmoituksen mukaan alustavassa puhuttelussa epäilty ”kiisti myös lyöneensä [asianomistajaa] missään yhtey-

dessä, mutta kertoi hapettaneensa [asianomistajaa] joskus”. Lisäksi samassa yhteydessä rikoksesta epäillyn epäillään heittäneen ikkunasta tavaroita kohti kadulla olleita ihmisiä ja tämän osalta rikosnimikkeenä on pahoinpitelyn yritys.

Tutkintailmoituksen mukaan esitutkinnassa rikoksesta epäilty on kuulusteltu lokakuussa 2018, jolloin hän on myöntänyt syylistyneensä lievään pahoinpitelyyn. Tutkintailmoituksesta ei tarkemmin ilmene, minkälaisen menettelyn epäilty on kuulustelussaan tunnustanut.

Tutkintailmoituksesta tai tutkinnanjohtajan selvityksestä ei ilmene, että lokakuun 2018 jälkeen tutkinnassa olisi tehty mitään toimenpiteitä. Tutkinnanjohtajan päätöksellä lievä pahoinpitely on 23.11.2020 jätetty syytteeseen saattamatta, koska syyteoikeus on vanhentunut.

Tutkinnanjohtaja B:n asiassa antama selvitys on kokonaisuudessaan: ”Tutkinnan kova ruuhkautuminen sekä tutkijan kova työtaakka.” Poliisilaitos ei ole täydentänyt tutkinnanjohtajan antamaa selvitystä.

Asiassa ei ilmene hyväksyttävää syytä sille, miksi esitutkintaa ei ole saatettu loppuun ennen lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden vanhentumista. Merkittävää on, että esitutkintaa ei ole saatettu loppuun ennen lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden vanhentumista, vaikka rikoksesta epäilty oli tutkintailmoitukseen kirjatun perusteella kuulustelussaan jo myöntänyt syylistyneensä lievään pahoinpitelyyn. Rikoksesta epäillyn kuulustelun jälkeen syyteoikeuden vanhentumiseen on ollut aikaa vielä lähes kaksi vuotta.

Selvityksestä ei ilmene, että kahden vuoden aikana olisi edes yritetty tehdä mitään esitutkintatoimenpiteitä, vaikka ilmeisesti esitutkinnassa ei olisi ollut tarvetta tehdä enää mitään muuta kuin kuulla asianomistaja. Esitutkinnan viivyttyä rikoksen esitutkinnassa jo myöntänyttä henkilöä ei ole saatu rikosvastuuseen eikä asianomistajalla ole ollut mahdollisuutta vaatia syyteasian käsittelyn yhteydessä vahingonkorvauksia. Kyse on ollut lähisuhdeväkivallasta.

Katson, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa on laiminlyöty asiassa 5560/R/52260/18 laissa säädetty velvollisuus suorittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivästystä. Pidän laiminlyöntiä siinä määrin vakavana, että määrään esitutkinnan toimitettavaksi. Esitutkinnassa tulee selvitetä tarkemmin muun ohella se, ketkä ovat esitutkinnan viivytyksettömästä laiminlyönnistä miltäkin osin vastanneet.

Esitutkinnan viipymisen ohella huomioni on kiinnittynyt pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön arviointiin. Tutkintailmoituksen mukaan asianomistaja oli kertonut epäillyn muun ohella istuneen asianomistajan päällä samalla kuristaen tätä. Epäilty itsekkin on puhunut asianomistajan ”hapettamisesta”. Asia on kuitenkin tutkittu lievänä pahoinpitelynä.

Rikoslain 23 luvun 5 §:n mukaiseen pahoinpitelyyn syyllistyy se, joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Rikoslain 23 luvun 7 §:n mukaisesta lievästä pahoinpitelystä on kyse silloin, jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Lievän ja tavallisen pahoinpitelyn raja ei perustu ainoastaan pahoinpitelyn seurauksiin tai siihen, aiheuttaako pahoinpitely näkyvän vamman. Teko katsotaan lieväksi pahoinpitelyksi kokonais-arvostelun perusteella, jossa huomiota kiinnitetään muun muassa väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen ja terveyden vahingoittamisen vähäisyyteen. Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että kuristamalla tehtyjen pahoinpitelyiden arvioimiseen lievänä pahoinpitelynä tuskin on aihetta ottaen huomioon tekotavan yleinen vaarallisuus (Tapio Lappi-Seppälä – Timo Ojala: RL 21: Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Tapio Lappi-Seppälä et al., Rikosoikeus. [päivittyvä verkkokirja] [viitattu 3.11.10.2022]). Myös korkein oikeus on todennut olevan yleisesti tiedossa, että kurkusta kuristaminen voi olla hengenvaarallista (esimerkiksi KKO 2019:109 ja KKO 1998:2).

Koska rikosnimikkeen valinnalla voi olla merkitystä arvioitaessa tutkinnanjohtajan menettelyä kokonaisuutena, annan kannanottoni tästä kysymyksestä myöhemmin esitutinnan valmistuttua.

5560/R/57800/18 (raiskaus ym.)

Tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario B:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen tietojen mukaan raiskausta ja pahoinpitelyä koskeva rikosilmoitus on kirjattu 2.11.2018. Asianomistaja on kertonut, että ravintolan työntekijä on ensin huumannut hänet ja myöhemmin raiskannut. Asianomistaja on tapahtuman jälkeen muun ohella hakeutunut sairaalaan.

Tutkintailmoituksen perusteella alkuvaiheen tutkintatoimet vaikuttavat asianmukaiselta, joista viimeisimpänä on todistajan kuuleminen joulukuussa 2019. Tämän jälkeen asialle ei ole tehty kuitenkaan enää mitään ja esitutkinta on yhä kesken. Selvityksestä eikä muutoinkaan ilmene, miksi näin on tapahtunut.

Tutkinnanjohtaja B:n selvitys asian viivästymisestä on kokonaisuudessaan: ”Tutkinnan kova ruuhkautuminen sekä tutkijan iso työtaakka.” Itä-Uudenmaan poliisilaitos on perustanut oman lausuntonsa asiasta ainoastaan tähän tutkinnanjohtajan selvitykseen.

Katson, että asian 5560/R/57800/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Pidän aiheetonta viivästymistä varsin vakavana. Epäilyssä rikoksessa on ollut kyse raiskauksesta, eli vakavasta rikoksesta, josta laissa säädetty rangaistus on vähintään vuosi ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Asiassa ei ole tehty mitään toimenpiteitä joulukuun 2019 jälkeen.

Edellä viitatussa tutkinnanjohtajan selvityksessä ja myös Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnossa esittämät tutkinnan ruuhkautumiset eivät tee hyväksyttäväksi näin merkittävää viivästymisessä vakavassa rikosasiassa. Lisäksi huomautan, että tutkintailmoituksen tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että tutkintaa oli jo tehty varsin pitkälle ennen toimenpiteiden loppumista, joten tutkintaan oli ilmeisesti käytetty jo merkittävin osa, tai kaikki tarvittavat resurssit. Viittaaminen vain yleisesti työtilanteeseen ilman enempiä perusteluja ei ole myöskään vakuuttavaa. On myös oudoksuttavaa, ettei poliisilaitoskaan pysty asiaa enempää selvittämään.

Yksittäisenä asiana tämänkaltainen viivästyminen saattaisi olla arvioitavissa ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti. Kyseisen asian tutkinnanjohtajana on kuitenkin toiminut sama rikoskomisario B kuin edellä käsitellyissä asioissa, joten tilanne on kokonaisuutena arvostellen osin erilainen. Lähtökohtaisesti tutkinnanjohtaja kantaa viime kädessä vastuun yksittäisen esitutkinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta, joten asiat on syytä arvioida kokonaisuutena. Asiassa ei ilmene, että tutkinnanjohtajana olisi toiminut selvityksen antaneen rikoskomisarion lisäksi muita tutkinnanjohtajia. Selvityksistä ei ilmene, miten tutkinnanjohtaja on valvonut esitutkinnan etene mistä tai että esitutkinnan vaiheista olisi raportoitu poliisilaitoksen seurantaohjeen mukaisesti.

Määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että asiassa on 5560/R/57800/18 laiminlyöty esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen

5560/R/66480/18 (pahoinpitely ym.)

Tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario B:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus.

Tutkintailmoituksen tietojen mukaan kyse on lähisuhdeväkivallasta. Tapahtuma-aika on 14.12.2018, jolloin poliisi on käynyt asunnolla ja rikosilmoitus kirjattu. Asianomistaja on kertonut poliisille miehensä lyöneen häntä muun ohella nyrkillä kasvoihin useita kertoja. Tutkintailmoitukseen on kirjattu asianomistajalle olleen kasvoissaan näkyvät vammat, jotka on valokuvattu.

Tutkintailmoituksen tietojen tai tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella rikosilmoituksen kirjaimisen jälkeen asiassa ei ole tehty mitään toimenpiteitä ennen kuin asianomistaja on kuultu marraskuussa 2021 ja rikoksesta epäilty kesäkuussa 2022.

Tutkinnanjohtajan antama selvitys asian viivästymisestä on kokonaisuudessaan: "Tutkinnan kova ruuhkautuminen, juttu nyt yhdistetty toisen ryhmän tutkijalle jolla pariskunnalle muitakin juttuja." Itä-Uudenmaan poliisilaitos on perustanut oman lausuntonsa asiasta ainoastaan tähän tutkinnanjohtajan selvitykseen.

Katson, että asian 5560/R/66480/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Pidän aiheetonta viivästymistä varsin vakavana. Selvityksestä ei ilmene, että lähisuhdeväkivaltaa koskevassa asiassa olisi tehty mitään toimenpiteitä tutkintailmoituksen kirjaamisen jälkeen lähes kolmen vuoden aikana.

Yksittäisenä asiana tämänkaltainen viivästyminen saattaisi olla arvioitavissa ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti. Kyseisen asian tutkinnanjohtajana on kuitenkin toiminut sama rikoskomisario B kuin edellä käsittelyissä asioissa, joten tilanne on edellä todetulla tavalla kokonaisuutena arvostellen osin erilainen. Viittaa myös edellä selvityksistä lausumaani.

Määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että asiassa on 5560/R/66480/18 laiminlyöty esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen

5560/R/54927/17 (raiskaus)

Tutkinnanjohtajana toimineen E:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus ja 11.7.2022 tehty tutkinnan päätös asian saattamisesta syyteharkintaan.

Epäiltyä raiskausta koskevassa asiassa tutkintapyyntö on tehty lokakuussa 2017. Esitutkinnaissa alkuvaiheen toimenpiteet on suoritettu viipymättä ja tutkintailmoituksen tietojen perusteella rikoksesta epäilty on tunnistettu DNA-näytteestä 28.3.2018. Tämän jälkeen esitutkinta on kuitenkin viivästynyt.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden selviämisen jälkeen seuraava tutkintatoimenpide on vasta lokakuussa 2019 tehty pankkitilitiedustelu. Todistajat on kuultu puolestaan vasta vuonna 2021, vaikka heidän henkilöllisyytensä on ollut tiedossa, kun tutkintapyyntö on kirjattu lokakuussa 2017. On merkittävä vaara, että viive on omiaan vaarantamaan todistajien kertomusten luotettavuutta. Pyyntö ulkomaille olleen rikoksesta epäillyn kuu-lemiseksi on tehty puolestaan vasta syyskuussa 2021.

Katson, että asian 5740/R/54927/17 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Sinänsä esitutinnan kokonaiskestoon ja toimittamiseen voi vaikuttaa se, että rikoksesta epäilty on ulkomailla. Asiassa ei ole kuitenkaan ilmennyt hyväksyttäviä syitä sille, miksei esitutkinta ole vuosina 2018-2021 edennyt nopeammin. Esitutkinta valmistui 11.7.2022 ja kesti siten noin lähes viisi vuotta, vaikka rikoksesta epäilty oli tunnistettu jo maaliskuussa 2018.

Pidän aiheetonta viivästymistä varsin vakavana. Epäillyssä rikoksessa on ollut kyse raiskauksesta, eli rikoksesta, josta laissa säädetty rangaistus on vähintään vuosi ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Tutinnan olisi tullut edetä huomattavasti nopeammin rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden selviämisen jälkeen.

Selvityksen asiassa antanut rikoskomisario E on toiminut asian tutkinnanjohtajana 22.5.2021 alkaen. Selvityksensä mukaan hän on asian kuudes tutkinnanjohtaja ja jutussa on ollut yhteensä yhdeksän tutkijaa. Selvityksen antaneen E:n johdolla tutkintatoimenpiteet ovat edenneet nopeasti. Minulla ei ole aihetta arvostella asiassa E:n menettelyä.

Sen sijaan moitteeni kohdistuu asiassa Itä-Uudenmaan poliisilaitokseen. Poliisilaitoksella on velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä ja huolehtia riittävästä valvonnan järjestämisestä sen varmistamiseksi, että esitutkinnot toimitetaan kohtuullisessa ajassa niissäkin tilanteissa, joissa asian käsittelijät vaihtuvat. Kyseisessä asiassa näin ei ole toimittu.

Annan Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle huomautuksen sen laiminlyötyä esitutinnan viivytyksettömän toimittamisen asiassa 5740/R/54927/17.

5560/R/20504/18 (pahoinpitely ym.)

Pahoinpitelyä ja laitonta uhkausta koskevassa asiassa tutkinnanjohtaja rikoskomisario F on selvityksensä mukaan 25.4.2018 kirjatun rikosilmoituksen jälkeen toukokuussa 2018 linjannut, että kuulustelut on tehtävä mahdollisimman pian, koska kyseessä on henkeen ja terveyteen kohdistunut uhkaus. Tästä huolimatta rikoksesta epäilty on kuulusteltu vasta noin 3,5 vuotta myöhemmin joulukuussa 2021.

Selvityksessään tutkinnanjohtaja on muun ohella todennut: ”- - epäilty on kuulusteltu 2021 kun tämä on järjestynyt”. Huomioni on kiinnittynyt kuitenkin siihen, että selvityksen perusteella Suomessa eri paikkakunnilla asunut epäilty on tavoitettu puhelimitse aiemminkin.

Selvityksen mukaan rikoksesta epäilty oli kutsuttu kuulusteluun tammikuussa 2019, mihin hän ei ollut saapunut. Tämän jälkeen toisella paikkakunnalla asunut epäilty on tavoitettu puhelimitse. Epäilty on kertonut muuttavansa heinäkuussa 2019 jälleen toiselle paikkakunnalle. Seuraavan kerran epäiltyyn on oltu yhteyksissä helmikuussa 2020, jolloin kuulustelu on jäänyt odottamaan epäillyn kertomaa tulevaa muuttoa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueelle. Epäilty on kuitenkin

muuttanut Helsinkiin. Itä-Uudenmaan poliisilaitos on tehnyt 28.9.2020 Helsingin poliisilaitokselle virka-apupyynnön epäillyn kuulemiseksi. Epäilty on kuulusteltu vasta yli vuosi myöhemmin 29.12.2021.

Lähisuhdeväkivallasta epäilty oli siis jo tammikuussa 2019 jättänyt tulematta kuulusteluun. Tämän jälkeen hänet on tavoitettu puhelimitse, mutta toimenpiteitä kuulustelun järjestämiseksi ei ole kuitenkaan tehty ennen syyskuussa 2020 tehtyä virka-apupyyntöä Helsingin poliisilaitokselle, mihin on puolestaan saatu vastaus yli vuoden kuluttua joulukuussa 2021. Selvityksen perusteella 5/2019–2/2020 tutkinnassa ei ole tehty mitään toimenpiteitä.

Katson, että toimenpiteisiin rikoksesta epäillyn kuulemiseksi olisi tullut ryhtyä ripeämmin ottaen erityisesti huomioon, että rikoksesta epäilty oli jo kerran jättänyt tulematta kuulusteluun.

Katson, että asian 5560/R/20504/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Esitutkinta on selvityksen antamisen aikaan ollut vielä kesken. Pidän jo tähän mennessä tapahtunutta aiheetonta viivästymistä kuitenkin vakavana ottaen huomioon, että ilmeisesti osa epäilyistä rikoksista on tapahtunut jo vuonna 2017. Näin ollen syyteoikeus epäillyistä pahoinpitelyistä ja laittomista uhkauksista on esitutkinnan aikana saattanut osin jo vanhentua. Kyse on ollut lähisuhdeväkivallasta.

Tutkinnanjohtaja kantaa viime kädessä vastuun yksittäisen esitutkinnan riittävän joutuisasta toimitamisesta. Asiassa ei ilmene, että tutkinnanjohtajana olisi toiminut selvityksen antaneen rikoskomisarion lisäksi muita tutkinnanjohtajia. Toimenpiteeni kohdistuu selvityksen antaneeseen tutkinnanjohtajaan.

Annan rikoskomisario F:lle huomautuksen laiminlyönnistä esitutkinnan viivytyksettömälle toimitamiselle asiassa 5560/R/20504/18.

5560/R/61075/18 (raiskaus)

Tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario G:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut 5.11.2018 tehty tutkintailmoitus.

Rikoskomisarion selvityksen mukaan hän on tullut jutun tutkinnanjohtajaksi 8.9.2021 ja vasta silloin rikosnimikkeeksi on kirjattu myös raiskaus. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan tavoitteena on ollut saada asia tutkittua kevään 2022 aikana.

Voin yhtyä rikoskomisarion lausumaan siitä, että rikosasian asianmukainen käsittely on viivästynyt, koska rikosnimikkeet ovat olleet väärin eikä asiaan ole siten suhtauduttu sen vaatimalla

vakavuudella. Asiassa olisi rikosnimikkeenä tullut jo alkuvaiheessa arvioida pahoinpitelyn lisäksi raiskausta.

Katson, että asian 5560/R/61075/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Esitutinnan viivästyminen on johtunut siitä, että ennen selvityksen antanutta rikoskomisariota asiaa käsitelleet poliisit eivät olleet tunnistaneet raiskauksen tunnusmerkistöä. Tämä on johtanut puolestaan siihen, että asiassa ei ole tehty mitään esitutkintatoimenpiteitä lähes kolmeen vuoteen. Pidän viipymistä raiskausta koskevassa rikosepäilyssä varsin vakavana.

Minulla ei ole aihetta arvostella selvityksen antaneen rikoskomisario G:n menettelyä asiassa. Hänen tutkinnanjohtajuudessaan raiskausrikoksen tunnusmerkistö on tunnistettu ja tutkinta saatettu tämän jälkeen joutuisasti loppuun.

Asiassa on kyse siitä, että ennen G:tä asiaa käsitellyt poliisi tai poliisit eivät olleet tunnistaneet raiskauksen tunnusmerkistöä. Tutkinnanjohtajan selvityksistä ei ilmene, ketkä asiaa olivat ennen häntä käsitelleet.

Myöskään poliisilaitoksen lausunnosta ei ilmene, kuka asiaa oli ennen G:tä käsitellyt. Siten poliisilaitoksen lausunnostakaan ei ilmene, kenen virheellisen laintulkinnan takia raiskauksen tunnusmerkistöä ei tunnistettu. Lausunnosta ei myöskään ilmene, että poliisilaitos olisi tehnyt mitään toimenpiteitä asian selvittämiseksi ja esimerkiksi oikaissut vastaavanlaisten tapahtumien estämiseksi asiaa käsitelleen poliisin ilmeisesti virheellisen käsityksen raiskauksen tunnusmerkistöstä.

En katso tarkoituksenmukaiseksi pyrkiä hankkimaan asian aiemmista käsittelijöistä enää tässä vaiheessa tarkempaa selvitystä. Moitteeni asiassa kohdistuu Itä-Uudenmaan poliisilaitokseen. Poliisilaitosten kuuluu ohjata ja valvoa alaisensa poliisihenkilöstön työskentelyä ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin havaitessaan oikeusturvan vaarantuvan. Poliisilaitos vastaa myös viime kädessä siitä, että asioiden käsittely on järjestetty asianmukaisesti. Katson, että asiassa ei ole näin toimittu.

Annan Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle huomautuksen sen laiminlyötyä esitutinnan viivyttysettömän toimittamisen asiassa 5560/R/61075/18.

5560/R/48759/18 (pahoinpitely ym.)

Tutkinnanjohtajana toimineen komisario H:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus ja tutkinnan päätös.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella pahoinpitelyä ja laitonta uhkausta koskeva tutkintailmoitus on kirjattu 19.9.2018. Kyse on lähisuhdeväkivallasta. Tutkintailmoituksen mukaan väkivallassa on ollut muun ohella kyse lyönneistä nyrkillä päähän. Asianomistaja on 21.9.2018 kertonut poliisille käyneensä tapauksen johdosta lääkärissä ja antanut luvan lääkärilausunnon tilaamiseen.

Asia on ohjattu sovitteluun, josta se on palautunut 22.11.2018, koska rikoksesta epäilty ei ole halunnut sovitella asiaa.

Tutkinnanjohtajan selvityksestä tai tutkintailmoituksesta ei ilmene, että asialle olisi tämän jälkeen tehty mitään toimenpiteitä ennen kuin asianomistaja on kuulusteltu yli kolme vuotta myöhemmin 22.3.2022. Rikoksesta epäilty on kuulusteltu 27.3.2022. Pahoinpitelyn osalta asia on lähetetty syyttäjälle 30.3.2022 ja laittoman uhkauksen osalta esitutkinta on päätetty 27.3.2022, koska kyse on asianomistajarikoksesta ja asianomistaja on ilmoittanut, ettei hänellä ole rangaistusvaatimusta.

Katson, että asian 5560/R/48759/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Tähdennän, että Poliisihallituksen ohjeen mukaan sovittelu ei saa johtaa rikostutkinnan ja syytteen esittämisen keskeyttämiseen perhe- ja lähisuhde- eikä naisiin kohdistuvassa väkivallassa. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksen ja naisiin kohdistuvan väkivallan tapausten esitutkinta on aina suoritettava loppuun, vaikka asia on samaan aikaan myös sovittelussa (Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa, s. 9).

Erityisen selvää mielestäni on tietysti se, ettei esitutkinnan tosiasialliseen keskeyttämiseen voi johtaa rikoksesta epäillyn haluttomuus sovitteluun, kuten asiassa vaikuttaa tapahtuneen. Katson, että esitutkintatoimenpiteisiin olisi tullut myös ryhtyä huomattavasti ripeämmin ainakin sovittelun epäonnistumisen jälkeen.

Selvityksen asiassa antanut komisario H on aloittanut jutun tutkinnanjohtajana 27.1.2022. Tutkinta oli siten viivästynyt jo ennen hänen tutkinnanjohtajuuttaan ja hänen johdollaan tutkinta on suoritettu viipymättä loppuun. Minulla ei näin ollen ole aihetta arvostella selvityksen antaneen H:n menettelyä esitutkinnan viivästymisessä. Selvityksen mukaan hän on ollut jutun kahdeksas tutkinnanjohtaja ja jutussa on ollut yksitoista tutkijaa.

Sen sijaan moitteeni kohdistuu asiassa Itä-Uudenmaan poliisilaitokseen. Poliisilaitoksella on velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä ja huolehtia riittävästä valvonnan järjestämisestä sen varmistamiseksi, että esitutkinnat toimitetaan kohtuullisessa ajassa niissäkin tilanteissa, joissa asian käsittelijät vaihtuvat. Katson, että asiassa näin ei ole toimittu.

Annan Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle huomautuksen sen laiminlyötyä esitutkinnan viivytyksettömän toimittamisen asiassa 5560/R/48759/18.

5560/R/47335/18 (raiskaus)

Tutkinnanjohtajana toimineen komisario H:n selvityksen lisäksi käytössäni on ollut asian tutkintailmoitus ja tutkinnan päätös.

Tutkintailmoituksen mukaan asianomistaja on 11.9.2018 ilmoittanut hätäkeskukselle joutuneensa tuntemansa henkilön seksuaalisen ahdistelun kohteeksi yksityisessä asunnossa. Poliisipartio on mennyt paikalle ja muun ohella puhuttanut ilmoittajaa tapahtumista. Rikosnimikkeenä on tässä vaiheessa ollut seksuaalinen ahdistelu.

Esitutkinnan aikana asianomistajaa ei ole tavoitettu, joten hänet on saatu kuulusteltua esitutkinnassa vasta 6.1.2021. Asianomistajan kuulustelussa kertomien seikkojen perusteella rikosnimikkeeksi on kuulustelun jälkeen muutettu seksuaalisen ahdistelun sijasta raiskaus.

Tutkintailmoituksen tietojen perusteella tämän jälkeen seuraava toimenpide on tehty marraskuussa 2021, jolloin on otettu yhteyttä rikoksesta epäilyyn sekä kuultu todistajaa. Rikoksesta epäilty on kuulusteltu 31.3.2022.

Totean, että minulla ei ole aihetta arvostella alkuvaiheen rikosnimikkeen valintaa ja viivettä ottaen huomioon alkuvaiheessa olleet tiedot sekä se, että selvityksen perusteella asianomistajaa ei ollut tavoitettu.

Huomioni kiinnittyy kuitenkin siihen, että sen jälkeen, kun rikosnimike on asianomistajan kuulustelun myötä muuttunut raiskaukseksi, esitutkinnassa ei ole tehty mitään toimenpiteitä noin 10 kuukauteen. En pidä menettelyä tältä osin hyväksyttävänä ottaen huomioon, että kyse on vakavasta rikosnimikkeestä ja esitutkinta oli kestänyt jo yli kolme vuotta siinä vaiheessa, kun rikosnimike muuttui raiskaukseksi. Tutkintatoimenpiteisiin olisi tullut ryhtyä tässä vaiheessa joutuisammin.

Katson, että asian 5560/R/47335/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Selvityksen antanut komisario H on ollut jutun kahdeksas tutkinnanjohtaja ja jutussa on ollut yksitoista tutkijaa. Minulla ei ole aihetta arvostella selvityksen antaneen tutkinnanjohtajan menettelyä asiassa.

Sen sijaan moitteeni kohdistuu asiassa Itä-Uudenmaan poliisilaitokseen. Poliisilaitoksella on velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä ja huolehtia riittävästä valvonnan järjestämisestä sen varmistamiseksi, että esitutkinnat toimitetaan kohtuullisessa ajassa niissäkin tilanteissa, joissa asian käsittelijät vaihtuvat. Katson, että asiassa näin ei ole toimittu.

Kyseisessä asiassa esitutkinnan kokonaiskesto on johtunut merkittävästi myös siitä, ettei asianomistajaa ole tavoitettu. Rikosnimike on muuttunut raiskaukseksi vasta 6.1.2021. Tämän jälkeen seuraaviin toimenpiteisiin olisi tullut ryhtyä joutuisammin, mutta pidän viivästyistä asiassa kuitenkin laadultaan sellaisena, että katson huomautuksen sijaan oikeasuhtaiseksi toimenpiteeksi kiinnittää Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen huomiota esitutkinnan 5560/R/47335/18 viivytyksettömään toimittamiseen.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnossaan esittämistä perusteista

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen esitutkintojen tilanne vaikuttaa huolestuttavalta. Selvitysten perusteella viivästynyt esitutkinta on voinut kiertää useilla tutkinnanjohtajilla ja tutkijoilla.

Äärimmäisen huolestuttavaa on esitutkintojen viipyminen useissa raiskausrikoksissa. Näistä vakavimmat esimerkit ovat edellä käsitellyt asiat 5560/R/64884/17 ja 5560/R/66303/18. Ensimmäisessä asiassa tutkintatoimenpiteitä ei tehty 1,5 vuoteen siitä, kun alaikäinen henkilö teki ilmoituksen raiskauksesta, jossa hän myös yksilöi rikoksesta epäillyn. Jälkimmäisessä asiassa poliisi otti 12.12.2018 raiskauksesta tehdyn rikosilmoituksen ”aktiiviseen tutkintaan” vasta yli 3 vuotta myöhemmin maaliskuussa 2022 saatuaan selvityspyyntöni.

Poliisi joutuu väistämättä asettamaan tehtäviään kiireellisyysjärjestykseen ja se myös perustuu esitutkintalain tätä koskevaan nimenomaiseen säännökseen. Tärkeysjärjestykseen asettamisessa on usein kysymys siitä, että vakavimmat rikokset asetetaan etusijalle.

Lainsäätäjä on osaltaan ohjannut tätä priorisointia hyväksyessään rikoslaissa rikosten tunnusmerkitöt ja niiden rangaistusasteikot. Raiskausrikokset ovat tässä priorisoinnissa korkealla, sillä niiden rangaistusastet ovat ankaria. Raiskauksesta tuomittava rangaistus on vähintään yksi vuotta ja enintään kuusi vuotta vankeutta ja törkeän raiskauksen rangaistusasteikko on vähintään kaksi ja enintään 10 vuotta. Raiskausrikosten vakavuutta kuvaa se, että raiskauksen rangaistusasteikko on ankarampi kuin esimerkiksi sellaisissa rikoksissa kuin törkeä varkaus (4 kk – 4 v), törkeä petos (4 kk – 4 v) tai huumausainerikos (sakko – 2 v).

Poliisin tehtävien kiireellisyysjärjestykseen vaikuttaa useat tapauskohtaiset seikat, mutta selvää on, että raiskausrikosten vakavuuden tulisi näkyä työn priorisoinnissa. Esitutkintojen joutuisuutta edellyttää myös se, että usein asianomistajien, todistajien ja rikoksesta epäillyn kerto-

mukset ovat keskeinen ja jopa ainoa näyttö seksuaalirikoksissa. Asianosaisten kuuleminen pitkän ajan kuluttua epäilyistä tapahtumasta voi heikentää kertomusten luotettavuutta. Edellä käsitellyissä Itä-Uudenmaan poliisilaitosta koskevissa vakavien seksuaalirikosten esitutkinnassa ilmenneitä viivästymisiä ei voi pitää hyväksyttävänä.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnossa ja useiden tutkinnanjohtajien selvityksissä on tuotu esille esitutkintojen viivästymisen syynä olevan resurssien vähäisyys. Poliisilaitoksen lausunnossa on muun ohella tuotu esille, että tutkinnanjohtajat vastaavat tuhansien henkilöiden asioista.

Minulla ei ole sinänsä aihetta kyseenalaistaa rikostutkinnan huomattavaa työmäärää. Viivästyneitä esitutkintoja tarkemmin tutkiessa voidaan kuitenkin todeta, että resurssien puute ei selitä niiden viivästymistä. Poliisilaitoksen esittämän yleisluonteisen perusteen vakuuttavuutta vähentää olennaisesti se, ettei sitä perustella tutkinnanjohtajien selvityksissä ilmenneiden tapausten kannalta.

Esimerkiksi lapseen kohdistuneessa pahoinpitelyasiassa 5560/R/31405/17 esitutkintaa ei saatettu loppuun ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka esitutkintatoimenpiteet oli ilmeisesti tehty jo lähes kolme vuotta ennen syyteoikeuden vanhentumista. Kun esitutkintaan oli tällä tavoin jo käytetty tarvittavat poliisin ja myös muiden viranomaisten resurssit, niin viivästyminen ei johdu resurssien puutteellisuudesta.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevassa asiassa 5560/R/42395/18 toimenpiteet oli tehty, mutta esitutkinnan keskeyttämispäätös oli jäänyt usean vuoden ajan tekemättä. Tällöinkään avoinna oleva esitutkinta ei ole johtunut tutkintaresurssien puutteesta.

Asiassa 5560/R/61075/18 viivästyminen on johtunut puolestaan siitä, että raiskauksen tunnusmerkistöä ei ole alkuvaiheessa tunnistettu eikä asiaa näin ollen priorisoitua oikein. Tällöinkään kyse ei ole ollut tutkintaresurssien puutteesta. Tunnuksmerkistön tunnistamisen jälkeen asia on priorisoitu asianmukaisesti ja tutkinta saatettu viipymättä loppuun.

Lähisuhdeväkivaltaa koskevassa asiassa 5560/R/52260/18 syyteoikeus lievistä pahoinpitelystä oli puolestaan vanhentunut, vaikka epäilty oli kuulustelussa jo myöntänyt syyllistyneensä lievään pahoinpitelyyn. Tämän jälkeen syyteoikeuden vanhentumiseen on ollut aikaa lähes kaksi vuotta. Mitään toimenpiteitä ei tehty, vaikka esitutkinta olisi ollut saatettavissa loppuun ilmeisesti hyvin vähäisellä vaivalla.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos ei ole lausunnossaan ottanut suoraan kantaa siihen, ovatko esitutkinnan aiheettomasti viivästyneet. Poliisilaitoksen lausunnon liitteenä on ollut tutkinnanjohtajien selvitykset ilman tutkintailmoituksia tai tutkinnan päätöksiä. Ilmeisesti poliisilaitos on perustanut

lausuntonsa tutkinnanjohtajien esittämiin selvityksiin, jotka ovat voineet olla vain yhden lauseen mittaisia. Poliisilaitos ei pyrkinyt yksityiskohtaisemmin selvittämään viivästymisen syitä tai tutkinnanjohtajan tekemiä konkreettisia toimenpiteitä.

Resurssitilanteesta riippumatta esitutkinnan viipyminen voi johtua myös yksittäisen virkamiehen tahallisesti tai huolimattomuudesta tehdyistä virkatehtävien laiminlyönneistä. Ensisijaisesti poliisilaitoksen kuuluu itse ohjata ja valvoa alaisensa poliisihenkilöstön työskentelyä. Itä-Uudenmaan poliisilaitos ei lausunnossaan kuitenkaan kiinnittänyt esimerkiksi huomiota siihen, että esitutkinnat ovat voineet viipyä vielä suoritettujen toimenpiteiden jälkeenkin.

Seksuaalirikosten esitutkintojen viipymiseen vaikuttavana seikkana Itä-Uudenmaan poliisilaitos on lausunnossaan tuonut esille sen, että keskusrikospoliisin lausuntoja odotetaan useita kuukausia. Tämä poliisilaitoksen esittämä syy ei kuitenkaan selitä yhdenkään tutkimani esitutkinnan aiheetonta viivastusta, kun niitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin.

Viivästyneissä raiskausasioissa 5560/R/64884/17 ja 5560/R/66303/18 lausuntopyyntöjä ei ole vielä selvityksen perusteella edes tehty. Raiskausta koskevassa asiassa 5560/R/54927/17 esitutkinta Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella kesti lähes viisi vuotta, vaikka rikoksesta epäillyn yksilöinyt keskusrikospoliisin lausunto oli valmistunut jo viisi kuukautta tutkintapyyntöä jälkeen. Raiskausta koskevassa asiassa 5560/R/57800/18 poliisi on suorittanut alkuvaiheen tutkintatimet, mutta joulukuun 2019 jälkeen esitutkinnassa ei ole tehty enää mitään toimenpiteitä. Tämäkään asia ei ole viivästynyt keskusrikospoliisin lausunnon odottamisen vuoksi.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnossa on tuotu esille myös se, että lapsiin kohdistuneissa esitutkinnassa kestoon vaikuttaa muun ohella se, että lasten kuulemiset videoidaan ja useissa tapauksissa lasta joudutaan kuulemaan useita kertoja esitutkinnan aikana. Vaikka kyseinen asia yleisesti voikin pitää paikkaansa, niin esitutkintoja tarkastellessa yhdessäkään tapauksessa viivästymisen ei ole vaikuta johtuneen tästä.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos on lausunnossaan viitannut tutkinnanjohtajan työkuorman osalta myös eri viranomaistahojen, muiden poliisilaitosten ja oman poliisilaitoksen eri yksiköiden lukuihin tietopyyntöihin. Työn organisointia ei voi pitää onnistuneena, jos merkittävä osa tutkinnanjohtajien resursseista kuluu esitetyllä tavalla rutiininomaisiin tietopyyntöihin.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnossa on todettu, että poliisilaitos tunnisti loppuvuodesta 2020 rikosasioiden seurannan tarpeen ja seuranta on nyt kehitetty sellaiseksi, ettei rikostutkintatapauksia jää tietämättä hoitamatta. Lausunnossa ei ole kuitenkaan selvitetty, miksi kyseinen seuranta ei ole estänyt tässä päätöksessä tutkimieni tapausten syyteoikeuksien vanhentumista.

Pyysin käyttöni kyseisen poliisilaitoksen seurantaohjeen, josta ilmeni seuraavaa.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa on 1.4.2021 alkaen ollut voimassa ”Ohje rikostutinnan priorisointiin sekä tutkinnassa olevien rikosilmoitusten seurantaan” (POL-2022-87671). Ohjeen mukaan sen tarkoituksena on antaa arviointikriteerit tutkittavien rikosilmoitusten priorisoinnille; selvittää ja yhtenäistää käytäntöä tutkinnassa olevien juttujen seurannasta poliisilaitoksen tutkintaryhmissä; varmistaa, ettei juttuja pääse vanhenemaan ja että tutkinta tehdään tarkoituksenmukaisesti ja mahdollisimman nopeasti huomioiden priorisointiohjeistus; edesauttaa työn tasaista jakautumista.

Ohjeessa on todettu priorisoinnin I-tason ja II-tason arviointikriteereitä. I-tason arviointikriteerinä on todettu muun ohella rikoksen törkeys (henkilöön kohdistunut rikos / mittava omaisuuteen kohdistunut rikos); suojattava etu (lapsiin kohdistuneet rikokset jne.); syyteoikeuden vanhentuminen.

Tutkinnassa olevien rikosilmoitusten seurannasta ohjeessa on todettu tutkijan tehtäväksi, että he pitävät huolen, ettei tutkittavana olevien rikosten syyteoikeus vanhene ilman asiallista perustetta. Mikäli tutkija kokee, ettei hän selviydy annetuista tehtävistä, on asia otettava puheeksi lähiesimiehen kanssa.

Alipäällystötason tutkinnanjohtajien tehtävistä on todettu, että tutkinnanjohtajat (ryhmänjohtajat) seuraavat alaisensa henkilöstön juttujen etenemistä ja tekevät juttukohtaiset, lain edellyttämät päätökset ja huolehtivat päätösten tiedoksiannoista ilman aiheetonta viivytystä sitä mukaa kun päätöksentekoodellytykset jutussa ilmenevät. Alipäällystötason tutkinnanjohtaja (ryhmänjohtaja) seuraa työn tasaisen jakautumisen onnistumista ja juttujen valmistumista tutkijakohtaisin raportein kuukausittain. Ryhmänjohtajan tulee käydä herättävä keskustelu tilanteeseen johtaneista syistä niiden tutkijoiden kanssa, jotka eivät ole selviytyneet jutuistaan odotetulla tavalla. Niiden tutkijoiden kanssa, joiden kyky suoriutua jutuista antaa seurannan perusteella aiheita, ryhmänjohtaja käy muistiolla dokumentoidun keskustelun, jossa juttukohtaisesti merkitään ne toimenpiteet, jotka tulee olla tehtynä ryhmänjohtajan käskemänä ajankohtana. Muistiosta tulee ilmene muun ohella juttukohtaiset toimenpiteet ja niiden aikataulutus.

Päällystötason tutkinnanjohtajien tehtävistä on todettu, että päällystötutkinnanjohtajat seuraavat alaisensa henkilöstön juttujen etenemistä ja tekevät juttukohtaiset, lain edellyttämät päätökset ja huolehtivat päätösten tiedoksiannoista ilman aiheetonta viivytystä sitä mukaa kun päätöksentekoodellytykset jutussa ilmenevät. Rikostutkintasektorin päällystötutkinnanjohtajat raportoivat sektorinjohtajille vastuualueellaan avoinna olevista yli 540 vuorokautta vanhoista jutuista kolmannesvuosittain siten, että raportissa selvitetään muun ohella selvitys avoinna olon syystä ja arvioitu valmistumisaika. Ohjeen mukaan raportti on oltava sektorinjohtajalla

15.5, 15.9, ja 15.1. Raportin laatii excel-tilukkomuodossa tutkintasihteeri poliisiasemittain. Tietojen sisällöstä vastaa tutkinnanjohtaja.

Ohjeessa on todettu, että mikäli esitutkinnan suorittaminen on pitkittynyt lainsäädännön ja ohjeistuksen vastaisesti ja pitkittymiselle ei ole asiallisia perusteita, poliisilinjän päällystövirkamies saattaa asian poliisilaitoksen oikeusyksikköön harkittavaksi ja mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Edellä viitattu Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella ollut ohjeistus rikosasioiden seurantaan ja valvontaan vaikuttaa siten varsin järjestelmälliseltä. Ohjeen perusteella listauksista tulisi selvittää muun ohella esitutkinnan viivästymisen syyt.

Pyysin siten käyttöni ohjeen mukaisia seurantaraportteja 15.5.2021 alkaen.

Saamieni vastausten perusteella jäi kuitenkin epäselväksi seurannan toteutuminen erityisesti vuonna 2021. Saamillani tiedoilla en kyennyt vakuuttamaan, että vuonna 2021 esimerkiksi suurinta osaa tässä päätöksessä käsitellyistä esitutkinnoissa olisi ollut raporteissa. Muutoinkin poliisilaitoksen ohjeistus vaikuttaa yksityiskohtaisemmalta kuin toteutunut raportointi. Vain hyvin harvoissa asioissa listauksissa vaikuttaa olevan sellaista selvitystä avoimna olemisen syistä tai arvioitua valmistumisaikaa kuten ohje vaikuttaa edellyttävän. Tähän saattaa toki vaikuttaa avoimna olevien asioiden määrä.

Selvää kuitenkin on, että ohjeistuksella ei ole käytännössä merkitystä, jos sen noudattamista ei valvota.

Itä-Uudenmaan poliisilaitosta koskevista toimenpiteistä

Poliisin esitutkintalaissa säädettyinä velvollisuutena on toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä. Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Useimpien Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella viivästyneiden esitutkintojen osalta olen arvioinut riittäväksi seuraamukseksi laillisuusvalvonnalliset toimenpiteet. Näissä tapauksissa kyse on ollut pääosin asioista, joissa syyteoikeus ei merkittävästäkään esitutkinnan viivästymisestä huolimatta ole vielä vanhentunut.

Sen sijaan kahden tutkinnanjohtajan vastuulla olevien esitutkintojen osalta olen määrännyt toimitettavaksi esitutkinnan. Tutkinnanjohtaja A:n osalta vakavimpana menettelynä olen pitänyt asiaa 5560/R/31405/17, jossa kaikki esitutkintatoimenpiteet oli ilmeisesti tehty, mutta esitutkin-

taa ei silti suoritettu loppuun ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka tähän olisi viimeisimpien tutkintatoimien jälkeen ollut aikaa lähes kolme vuotta. Tämän seurauksena syyteoikeus on vanhentunut epäilyssä pahoinpitelyrikoksessa, joka on kohdistunut viisivuotiaaseen lapseen eikä lapselle ollut myöskään haettu esitutkintaa edunvalvojaa.

Tutkinnanjohtaja B:n osalta vakavimpana menettelynä olen pitänyt asiaa 5560/R/66303/18. Lähisuhdeväkivaltaa koskevassa asiassa esitutkintaa ei saatettu loppuun ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka asiakirjojen perusteella rikoksesta epäilty oli kuulustelussaan myöntänyt syyllistyneensä epäiltyyn lievään pahoinpitelyyn ja tämän jälkeen syyteoikeuden vanhentumiseen oli aikaa lähes kaksi vuotta.

Olen samalla määrännyt toimitettavaksi esitutkinnot myös muista selvityksissä ilmenneistä tutkinnanjohtaja A:lla ja B:lla aiheettomasti viivästyneistä esitutkinnoista, sillä menettelyä voidaan arvioida mahdollisesti myös kokonaisuutena.

Korostan kuitenkin, että vasta esitutkinnoissa tulee tarkemmin selvityksi, ketkä ovat esitutkinnan viivästykseltömästä toimittamisesta ja miltäkin osin vastanneet. Näin ollen olen tässä päätöksessäni jättänyt nimeämättä kyseiset tutkinnanjohtajat. Arvioin toimenpiteeni näissä asioissa vasta esitutkintojen valmistettua.

Laillisuusvalvonnallisesti on arvioitu usein myös tapauksia, joissa syyteoikeus on esitutkinnan viivästymisen johdosta vanhentunut (esimerkiksi [OKV/113/10/2020](#), [EOAK/1858/2019](#)). Myöskään tässä päätöksessäni en ole välttämättä määrännyt esitutkintaa toimitettavaksi, vaikka syyteoikeus olisikin esitutkinnan viivästymisen johdosta mahdollisesti vanhentunut.

Tutkinnanjohtajien A ja B asioissa kyse on kuitenkin ollut esitutkinnoista, jotka ovat tulleet poliisin tietoon välittömästi tekohetken jälkeen ja esitutkinnot ovat olleet helposti saatettavissa loppuun. Laiminlyönnot ovat vakavammalla kuin esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa syyteoikeus on vanhentunut rikosepäilyn tullessa poliisin tietoon vasta lähellä syyteoikeuden vanhentumista. Merkityksellistä on se, että molemmissa asioissa on ollut kyse väkivaltarikoksista, joihin on liittynyt erityinen suojattava etu. Toisessa asiassa kyse on ollut lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä ja toisessa lähisuhdeväkivallasta.

Lisäksi vaikuttaa siltä, että laiminlyönneistä on aiheutunut asianosaisille konkreettista vahinkoa. Esitutkintojen viivästymisen johdosta syyteoikeudet ovat vanhentuneet eikä rikosvastuu ole voinut toteutua, mistä rikoksen uhreille on jo lähtökohtaisesti aiheutunut haittaa. Syyteoikeuden vanhennuttua asianomistajat eivät ole voineet esittää syyteasian yhteydessä mahdollisia vahingonkorvausvaatimuksiaan ja myös tästä on voinut aiheutua konkreettista vahinkoa asianosaisille.

Laillisuusvalvojat ovat jo aiemmin esittäneet huolensa esitutinnan viivästymisistä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa. Myös poliisilaitos on omassa lausunnossaan viitannut apulaisoikeusasiamiehen 6.5.2021 antamaan ratkaisuun [EOAK/5275/2020](#), jossa pahoinpitelyrikoksen tutkinta oli kestänyt kantelun vireille tulon ajankohtajana yli kolme ja puoli vuotta. Kyseisessä ratkaisussa apulaisoikeusasiamies totesi muun ohella seuraavaa:

”Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella osaltaan on ollut kyse siitä, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tutkinnanjohtamisen ja asioiden käsittelyn joutuisuuden seurantamenetelmät tai seurannan toteuttaminen eivät mitä ilmeisimmin ole kaikilta osin olleet niiltä edellytettävällä tasolla.

--

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen esitutkintatilanne on selvityksen perusteella sekä laillisuusvalvontahavaintojen perusteella ollut pidemmänkin aikaa ilmeisen vaikea. Esitutkintoja on ollut paljon ja niitä on viivästynyt sellaisissakin rikosasioissa, jotka olisivat olleet helposti tutkittavissa ja joiden esitutkinta olisi pitänyt saattaa loppuun. Tilanne on johtanut myös henkilöstön vakavaan kuormittumiseen.

Siihen, mistä yksittäisten esitutkintojen viipymiset lopulta ovat johtuneet ja missä määrin on kohtuullista arvostella jutun tutkijaa tai tutkinnanjohtajaa, ei näkemykseni mukaan ole tässä yhteydessä löydettävissä yksiselitteistä vastausta. Joka tapauksessa katson käytettävissäni olevan aineiston perusteella, että ongelmat Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella johtuvat paitsi rikostorjunnan henkilöresursseista, myös esitutinnan organisoinnin ja seurannan ongelmista.

--

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tilanne on ollut tiedossa Poliisihallituksessa ja se on yhteistyössä poliisilaitoksen kanssa pyrkinyt löytämään tilanteeseen ratkaisuja viimeksi keväällä 2019. Keskustelujen jälkeen poliisilaitoksen korjaavat toimet ovat kohdistuneet tutkinnan rakenteellisten järjestelyjen, johtamisen, prosessien sekä henkilöstön jaksamisen ja työhyvinvoinnin tukemista koskevien kysymysten tarkasteluun ja erilaisien keinojen löytämiseen kokonaistilanteen parantamiseksi.

Tilanteen pysyvämpi korjaaminen vaatii pitkäjänteisiä toimenpiteitä ja jatkuvaa seurantaa. Pidän Poliisihallituksen aktiivista seurantaa ja toimia jatkossakin tärkeinä, koska kysymys ei kaikilta osin vaikuta olevan sellaisista ongelmista, joihin poliisilaitos voisi yksin omilla toimillaan vaikuttaa. Tiedossani myös on, että vuonna 2021 Poliisihallituksen poliisilaitoksilla tehtävillä laillisuusvalvontatarkastuksilla yksi painopistealue on nimennomaan esitutkintojen kesto.”

Esitutkintojen viipyminen on siten ollut jo poliisilaitoksella ja Poliisihallituksessa useita vuosia tiedossa ollut ongelma.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos on lausunnossaan todennut, että poliisilaitos tunnisti vuonna 2020 rikosasioiden seurannan tarpeen. Seuranta on laitoksen mukaan nyt kehitetty sellaiseksi, ettei rikostutkintatapauksia jää tietämättä hoitamatta. Asiassa ilmenneiden viivästymisten perusteella en voi kuitenkaan vakuuttua tästä.

Edellä todetusti epäselväksi on jäänyt, miten seurantaohjetta on noudatettu erityisesti vuonna 2021. Sinänsä seurantaohje on varsin yksityiskohtainen ja sen noudattamisella olisi mahdollisesti voitu havaita esitutkintojen viipymiset ja lähestyvät syyteoikeuden vanhentumiset.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen osalta huomioni on kiinnittynyt myös siihen, että useilla asioilla on ollut lukuisia tutkinnanjohtajia ja tutkijoita. Vaikka vastuun esitutkinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta kantaa tutkinnanjohtaja, niin selvää on, että monissa asioissa esitutkinnan viipymisestä ei ole aihetta moittia viimeisintä tutkinnanjohtajaa. Tutkinnanjohtajuuksien lukuisuus ja ketjuuntuneisuus vain korostavat tehokkaan seurantajärjestelmän tarpeellisuutta.

Tutkinnanjohtojärjestelyt ja seurantajärjestelmän toiminta tulevat osaltaan selvitetyn myös määräämissäni esitutkinnoissa, joiden valmistuttua arvioin mahdolliset jatkotoimenpiteeni.

3.4.5 Kaakkois-Suomen poliisilaitos

Kaakkois-Suomen poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa ei ole vireillä lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019.

3.4.6 Lapin poliisilaitos

Lapin poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä kaksi (5800/R/4988/18, 5800/R/5008/18) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019. Molemmat asiat liittyvät osin toisiinsa.

Asioissa huomioni kiinnittyy siihen, että selvitysten perusteella kukaan asianosaisista ei ole tutkinnan aikana asunut Lapin poliisilaitoksen alueella, minkä vuoksi tutkinta on jouduttu hoitamaan pääosin toisille poliisilaitoksille tehtävien virka-apupyyntöjen kautta. Selvityksen perusteella tutkintojen siirtämisestä toisella poliisilaitokselle oli keskusteltu vuoden 2018 aikana. Asiassa jää epäselväksi, miksi jutut ovat kuitenkin jääneet Lapin poliisilaitoksen tutkittavaksi.

On vaikea pitää resurssien tehokkaana käyttönä sitä, että tutkinta suoritetaan käytännössä kokonaan virka-apupyyntöinä toiselle poliisilaitokselle sen sijaan, että tutkinta suoritettaisiin siellä,

missä asiaan osalliset asuvat. Tällainen järjestely johtaa väistämättä siihen, että samaan tutkintaan käytetään tarpeettomasti resursseja molemmissa poliisilaitoksissa. Myös esitutkinta saattaa aiheettomasti viivästyä virka-apupyynnöiden johdosta.

Selvityksen perusteella minulla ei ole kuitenkaan aihetta enempää arvostella Lapin poliisilaitoksen menettelyä ottaen huomioon, että poliisilaitos oli keskustellut toisen poliisilaitoksen kanssa tutkintojen mahdollisesta siirtämisestä.

3.4.7 Lounais-Suomen poliisilaitos

Lounais-Suomen poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä neljä (8420/R/48311/12, 5650/R/19440/17, 5650/R/80120/17, 5650/R/80926/18) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019.

Yhdyn poliisilaitoksen näkemykseen, että esitutkinnan viivästymisille on ollut hyväksyttävä syy, kun epäiltyjä ei ole toistaiseksi saatu tavoitettua toimenpiteistä huolimatta.

3.4.8 Länsi-Uudenmaan poliisilaitos

Länsi-Uudenmaan poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä yksi (5530/R/39658/18) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019. Lisäksi Poliisihallitus on antanut lausunnon ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitos on selvityksen jo päättyneestä asiasta 5530/R/6052/17.

Asia on 5530/R/39658/18 nyt siirretty syyteharkintaan. Saadun selvityksen perusteella yhdyn poliisipäällikön lausunnossaan toteamaan siitä, että tutkinnan loppuun saattaminen on ollut asianmukaista, mutta tutkinnan alkuvaiheessa esitutkinta on jäänyt odottamaan.

Poliisilaitoksen päällikkö on lausunnossaan ilmoittanut, että poliisilaitos käynnistää itse erillisen selvityksen sen selvittämiseksi, miksi jutun tutkinta alkutoimenpiteiden jälkeen oli jäänyt pitkäksi aikaa odottamaan muita toimenpiteitä. Asia ei näin ollen anna aihetta tässä vaiheessa toimenpiteisiini. Pyydän poliisilaitosta toimittamaan minulle tiedon selvityksen valmistumisesta.

Myöskään päättynyt esitutkinta 5530/R/6052/17 ei anna aihetta toimenpiteisiini. Kyseisessä asiassa esitutkinnan viivästyminen on johtunut ennen kaikkea ulkomailla olleen henkilön kuulustelun viivästyisestä.

3.4.9 Oulun poliisilaitos

Oulun poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä kaksi (5770/R/24120/14, 5770/R/19127/16) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019. Selvityksen perusteella esitutkinnan viivästyksille on ollut hyväksyttävä syy, kun epäiltyä ei ole toistaiseksi saatu tavoitettua toimenpiteistä huolimatta.

3.4.10 Pohjanmaan poliisilaitos

Pohjanmaan poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä 16 (5710/R/10781/17, 5710/R/20098/18, 5710/R/30773/18, 5710/R/44513/18, 5710/R/19874/18, 5710/R/38387/18, 5710/R/41809/17, 5710/R/45078/18, 5710/R/49453/18, 5710/R/51465/18, 5710/R/837/18, 5710/R/39913/17, 5710/R/11111/18, 5710/R/37268/18, 5710/R/43039/18, 5710/R/4480/18) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019.

Selvityksen perusteella yhdyn Pohjanmaan poliisilaitoksen lausunnossaan toteamaan, että poliisista riippumattomat syyt esitutkinnan pitkittymiselle ilmenevät raiskausta koskevassa asiassa 5710/R/10781/17 ja pahoinpitelyä koskevassa asiassa 5710/R/38387/18. Raiskausta koskevassa asiassa toista epäiltyä ei ole toistaiseksi tavoitettu ja pahoinpitelyä koskevassa asiassa ulkomaille lähtenyt asianomistajaa ei ole saatu kuultua.

Poliisihallitus on antanut lausunnon ja Pohjanmaan poliisilaitos selvityksen myös päättyneestä esitutkinnasta asiassa 5710/R/6270/16. Poliisilaitos on toimittanut asiassa 19.3.2021 antamansa kanteluratkaisun POL-2020-39234. Kanteluratkaisussa poliisilaitos on päättänyt huomauttamaan asiassa osan aikaa tutkinnanjohtajana toiminutta rikoskomisariota esitutkintalain 3 luvun 11 §:n vastaisesta menettelystä sekä saattanut toiselle asiassa tutkinnanjohtajana toimineelle rikoskomisariolle tiedoksi käsityksensä paremmasta menettelystä ripeämpien esitutkintatoimenpiteiden osalta. Kyseinen asia ei anna enää poliisilaitoksen kanteluratkaisun jälkeen aihetta toimenpiteisiin.

Huomioni kiinnittyy Pohjanmaan poliisilaitoksen osalta 13 asiaan.

5710/R/30773/18 (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ym.)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja lievää alkoholirikosta koskevassa asiassa tutkintapyyntö on tehty 1.8.2018. Selvityksen perusteella ennakoilmoitus syyttäjälle on tehty esitutinnan alkuvaiheessa. Elokuussa 2018 kuultiin rikoksesta epäiltyä ja todistajaa, sekä puhutettiin asianomistajaa. Syyttäjältä on tiedusteltu mahdollisuutta esitutinnan rajoittamiseen, mutta syyttäjä on ilmoittanut haluavansa jutun syyteharkintaan.

Asiassa ei ilmene tehdyksi mitään toimenpiteitä enää sen jälkeen, kun syyttäjä ei ole hyväksynyt poliisin ehdotusta esitutinnan rajoittamiseksi. Esitutkinta on siten selvityksen antamiseen mennessä kestänyt lähes neljä vuotta eikä tutkintatoimenpiteitä ole tehty elokuun 2018 jälkeen. Tutkinnanjohtaja on ilmoittanut muistuttaneensa tutkijaa asiasta kirjallisesti ja suullisesti vuosien saatossa.

Katson, että asian 5710/R/30773/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Pidän menettelyä varsin moitittavana. Esitutkintalain 5 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta tai suoritettava esitutkintatoimenpide. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Kyseisessä asiassa vaikuttaa kuitenkin siltä, että poliisi on luopunut esitutkintatoimenpiteiden suorittamisesta, kun syyttäjä ei ole hyväksynyt esitutinnan rajoittamista vaan ilmoittanut haluavansa jutun syyteharkintaan. Kyse on ollut epäilystä lapsen seksuaalisesti hyväksikäytöstä, jonka joutuista tutkiminen on aina tärkeää. Syyteoikeus lievästä alkoholirikoksesta on jo vanhentunut.

Rikoskomisario C:n tutkinnanjohtajuudessa on useita viivästyneitä esitutkintoja. Arvioin toimenpiteitäni C:n osalta jäljempänä arvioidessani Pohjanmaan poliisilaitoksen tilannetta kokonaisuudessaan.

5710/R/45078/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 30.10.2018 tehty tutkintapyyntö on koskenut epäiltyä 11-vuotiaan lapsen pahoinpitelyä. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan syyttäjän kanssa on keskusteltu mahdollisuudesta esitutinnan rajoittamiselle, mutta syyttäjä on ollut siihen pidättyväinen ja on pyytänyt ilmoittajan kuulustelemista. Tieto syyttäjän kannanotosta on välitetty asian tutkijalle 9.1.2019. Asiassa ei ilmene, että esitutkinnassa olisi tämän jälkeen tehty mitään toimenpiteitä.

Katson, että asian 5710/R/45078/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Pidän menettelyä asiassa varsin moitittavana. Selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että poliisi on lopettanut tutkintatoimet sen jälkeen, kun syyttäjä on nimenomaisesti ilmoittanut, että esitutkinnan rajoittamiselle ei ole edellytyksiä. Tutkinnanjohtaja ei ole tehnyt esitutkinnan edistämiseksi muita toimenpiteitä kuin saattanut tutkijalle tiedon syyttäjän kannanotosta 9.1.2019.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/49453/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 29.11.2018 tehty tutkintapyyntö on koskenut epäiltyä 4-vuotiaan lapsen pahoinpitelyä. Selvityksen mukaan lapselle on hankittu edunvalvojan sijainen ja asiassa on tehty ennakkoilmoitus syyttäjälle, joka on linjannut tutkintatoimenpiteitä. Tiedot syyttäjän linjauksista on tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan välitetty tutkijalle 30.11.2018. Toimenpiteitä ei ole kuitenkaan tehty. Tutkinnanjohtajan mukaan tutkijaa on muistuttu avoimena olevasta asiasta kolmesti vuoden 2019 aikana.

Katson, että asian 5710/R/49453/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/51465/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 14.12.2018 tehty tutkintapyyntö on koskenut epäiltyä 10-vuotiaan lapsen pahoinpitelyä. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan esitutkinta on viety hyvinkin pitkälle. Asianomistaja on kuulusteltu ja edunvalvoja hankittu lapselle. Asiassa ei ilmene, miksi esitutkintaa ei ole saatu valmiiksi.

Katson, että asian 5710/R/51465/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt. Asiassa ei ole ilmennyt hyväksyttävää syytä sille, miksi esitutkintaa ei ole saatu suoritettua noin 3,5 vuoden aikana.

Selvityksessään tutkinnanjohtaja on todennut, että esitutkinta tullaan päättämään. Rikoskomisario 16.5.2022 tekemällä päätöksellä esitutkinta onkin lopetettu esitutkintalain 3 luvun 9 §:n nojalla. Kyseisen säännöksen 1 momentin nojalla esitutkinta saadaan jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Asiassa huomioni on kuitenkin kiinnittynyt siihen, ettei päätöksessä ilmene, että asianomistajalla ei olisi asiassa rangaistus- tai korvausvaatimusta. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan lapselle oli hankittu edunvalvojan sijainen.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/837/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 5.1.2018 tehdyn tutkintapyynnön mukaan 9-vuotias lapsi on joutunut kotonaan pahoinpidellyksi. Tutkinnanjohtaja on selvityksessään todennut, että esitutkinta on valmis, kaikki asianosaiset on kuulusteltu ja edunvalvoja hankittu. Selvityksessä on todettu esitutkinnassa ilmenneen, että poliisille asian ilmoittaneet olivat ymmärtäneet tilanteen väärin ja esitutkinta tullaan tähän viitaten päättämään. Esitutkinta on 5.7.2022 päätetty sillä perusteella, että syyteoikeus on vanhentunut.

Asiassa ei ole ilmennyt hyväksyttävää syytä esitutkinnan viivästymiselle. Tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella esitutkintatoimenpiteet oli suoritettu jo aiemmin, mutta päätöksen tekeminen asialle on unohtunut ja asia oli ratkaistu vasta syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen. Näin ollen asianomistajalle ei ole ollut mahdollisuus käyttää asiassa omaa toissijaista syyteoikeuttaan.

Katson, että asian 5710/R/837/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/39913/17 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 10.11.2017 tehdyn tutkintapyyynnön mukaan lapsi oli päiväkodissa kertonut isänsä lyövän häntä selkään. Tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella asiaa on selvitetty muun ohella lastensuojeluviranomaisten kanssa. Selvityksessään tutkinnanjohtaja kertoo, että asian esitutkinta tullaan päättämään.

Totean, että tutkinnanjohtajan selvityksestä tai käytössäni olleesta tutkintailmoituksesta ei ole ilmennyt hyväksyttäviä perusteita, miksi esitutkintaa ei ole jo aiemmin päätetty, mikäli tähän on ollut edellytykset. Esitutkinta on kestänyt yli neljä vuotta, jona aikana syyteoikeus lievistä pahoinpitelystä on vanhentunut.

Katson, että asian 5710/R/39913/17 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/11111/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus ja 3.6.2022 tehty tutkinnan päätös.

Poliisille 6.3.2018 tehdyn tutkintapyyynnön mukaan tapahtuma-aikaan 9-vuotias lapsi on joutunut kotonaan äitinsä pahoinpitelemäksi siten, että äiti on potkinut häntä kohti. Tutkinnanjohtaja on todennut selvityksessään, että kuulustelussa ei tullut ilmi rikosepäilyä tukevaa tietoa, eli näyttöä rikoksesta ei ole. Sitten tutkinnanjohtaja on päättänyt esitutkinnan 3.6.2022 sillä perusteella, että lievän pahoinpitelyn syyteoikeus on vanhentunut.

Tutkintailmoituksen mukaan esitutkinnassa lapsi on kuulusteltu. Lapsi on kertonut äitinsä suuttuneen hänelle ja potkaisseensa lattialle olleeseen kenkään, joka oli osunut lapseen aiheuttaen tälle kipua. Esitutkinnassa ei ilmene, että lapsen kuulemisen lisäksi muita toimenpiteitä olisi tehty. Asiassa ei ole ilmennyt syytä sille, miksi esitutkintaa ei saatu suoritettua ennen syyteoikeuden vanhentumista.

Katson, että asian 5710/R/11111/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/37268/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus ja 3.6.2022 tehty tutkinnan päätös.

Poliisille 5.9.2018 tehdyn tutkintapyyntön mukaan 15-vuotias lapsi on joutunut kotonaan pahoinpidellyksi. Selvityksessään tutkinnanjohtaja on todennut, että asian tutkinta tullaan päättämään viitaten siihen, että muuta kuin tutkintapyyntöissä kerrotut seikat eivät ole tulleet ilmi.

Asiassa ei ilmene, että tutkintapyyntön jälkeen esitutkinnassa olisi kuultu asianomistajaa tai muutoin pyritty selvittämään ilmoitettuja rikoksia. Tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella asiaa oli kuitenkin selvitetty terveydenhuollon kanssa, lapselle oli määrätty edunvalvoja ja myös ennakoilmoitus syyttäjälle tehty.

Tutkinnanjohtaja on 3.6.2022 tehnyt päätöksen esitutkinnan lopettamisesta, koska syyteoikeus on vanhentunut. Totean, että asiassa ei ole ilmennyt syytä sille, miksi esitutkintaa ei suoritettu ennen syyteoikeuden vanhentumista.

Katson, että asian 5710/R/37268/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/43039/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 14.10.2018 tehty tutkintapyyntö koskee 14-vuotiaaseen kohdistunutta pahoinpitelyä. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan esitutkinta tullaan päättämään, koska epäilyssä menettelyssä on ollut kyse vahingosta huoltajan puututtua veljesten väliseen riitaan. Totean, että asiassa ei ole ilmennyt hyväksyttävää syytä, miksi esitutkinta on yhä kesken.

Katson, että asian 5710/R/43038/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/41809/17 (väärä ilmianto)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Selvityksen mukaan 6.10.2017 poliisille tehty väärää ilmiäntoa koskeva asia liittyy lapseen kohdistuneeseen pahoinpitelyasiaan ja on siten luokiteltu perheväkivaltajutuksi. Tutkinnanjohtajan selvityksen perusteella asiassa olisi tullut jo aikaisemmin tehdä päätös, mutta jostain syystä asia on jäänyt vaille päätöstä.

Katson, että asian 5710/R/41809/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt. Asiassa ei ole ilmennyt hyväksyttävää syytä, miksi esitutkintapäätöstä ei ole tehty huomattavasti aiemmin.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/4480/18 (pahoinpitely)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Poliisille 25.1.2018 tehdyn tutkintapyynnön mukaan isän epäillään pahoinpidelleen kahta lastaan. Ilmoituksen mukaan isä muun muassa lyö itkevää lasta, jotta tämä hiljenisi. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan esitutkinta tullaan päättämään. Selvityksessään tutkinnanjohtaja viittaa muun ohella siihen, että vanhempi lapsista on nyttemmin ilmoittanut, ettei hän muista kertoneensa tutkintapyynnön mukaista asiaa. Sittemmin syyttäjä on tutkinnanjohtajan esityksestä rajoittanut esitutkinnan 1.9.2022.

Totean, että tutkinnanjohtajan selvityksestä tai käytössäni olleesta tutkintailmoituksesta ei ilmene hyväksyttävää syytä sille, miksi esitutkinta asiassa on ollut yhä kesken keväällä 2022 noin neljä vuotta tutkintapyynnön tekemisen jälkeen. Kyse on ollut epäilyistä lapsiin kohdistuneista pahoinpitelyistä, joissa asianosaisten kuuleminen vasta pitkän ajan kuluttua epäilyistä tapahtumasta on omiaan heikentää kertomusten luotettavuutta.

Katson, että asian 5710/R/4480/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/19874/18 (pahoinpitely ym.)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C. Käytössäni on ollut myös tutkintailmoitus ja tutkijana toimineen vanhemman rikoskonstaapelin selvitys. Tätä esitutkintaa koskeva selvitys puuttui poliisilaitoksen ensimmäisestä selvityksestä, joten poliisilaitos pyynnöstäni täydentänyt lausuntoaan 30.9.2022.

Pahoinpitelyä ja laitonta uhkausta koskevassa asiassa rikosilmoitus on tehty 15.5.2018. Ennakkoilmoitus syyttäjälle on tehty samana päivänä. Tarkemmin yksilöimättömästä syystä esitutkintatoimenpiteitä ei ole kuitenkaan tehty. Poliisilaitoksen lausunnon mukaan esitutkinnan päättämistä koskeviin konkreettisiin toimenpiteisiin on ryhdytty vasta uuden tutkinnanjohtajan toimesta kesällä 2022.

Katson, että asian 5710/R/19874/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Arvioin toimenpiteitäni rikoskomisario C:n osalta jäljempänä.

5710/R/20098/18 (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö)

Selvityksen asiassa on antanut tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario I. Tutkinnanjohtajan selvityksen lisäksi käytössäni on ollut tutkintailmoitus.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevassa asiassa asianomistaja on tehnyt 17.5.2018 rikosilmoituksen siitä, että hänen tuntemansa täysi-ikäinen mies oli käyttänyt häntä kolmetoista-vuotiaana seksuaalisesti hyväksi. Selvityksen perusteella asianomistaja on kuultu 4.9.2018, mutta asiassa ei ole tämän jälkeen tehty mitään tutkintatoimenpiteitä. Selvityksen perusteella tutkinnanjohtaja on tehnyt syyttäjälle rajoittamisesityksen 28.5.2021, mutta syyttäjä ei ole tehnyt vielä rajoittamispäätöstä.

Totean, että esitutkinta oli kestänyt ennen rajoittamisesityksen tekemistä noin kolme vuotta ja tänä aikana ainoa toimenpide on ollut asianomistajan kuulustelu. Vielä rajoittamisesityksen tekemisen jälkeenkin esitutkinta on ollut kesken noin vuoden. Näkemykseni mukaan tällaisessa tilanteessa myös poliisin olisi tullut tiedustella syyttäjältä, miksi tämä ei ole antanut ratkaisua lähes vuosi sitten tehtyyn rajoittamisesitykseen. Otan erikseen tutkittavaksi syyttäjän menettelyn sen osalta, miksi syyttäjä ei ole ratkaissut tutkinnanjohtajan tekemää rajoittamisesitystä edes noin vuoden aikana.

Katson, että asian 5710/R/20098/18 esitutkinta on aiheettomasti viivästynyt.

Asiassa ei ilmene selvityksen antaneen I:n lisäksi toimineen muita tutkinnanjohtajia. Viime kädessä vastuun esitutkinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta kantaa tutkinnanjohtaja, joten toimenpiteeni kohdistuu asiassa rikoskomisario I:hin.

Kokonaisuudessaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan asian esitutkinta on kestänyt selvitystä annettaessa noin neljä vuotta, vaikka ainoa asiassa suoritettu toimenpide on ollut asianomistajan kuulustelu. Hyväksyn sinänsä tutkinnanjohtajan selvityksessään esittämät perusteet, joiden mukaan asian priorisoinnissa on voitu ottaa huomioon, että epäilty oli jo vankilassa ilmoitushetkellä vastaavanlaisista rikoksista. Tästä huolimatta pidän tapahtunutta viivästymistä rikosasian laatu huomioon ottaen siinä määrin vakavana, että annan tutkinnanjohtajana toimineelle rikoskomisario I:lle huomautuksen.

Pohjanmaan poliisilaitos: yhteenveto

Pohjanmaan poliisilaitoksella aiheettomasti viivästyneitä esitutkintoja on varsin paljon. Näistä 12 asiassa tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario, joka tutkinnanjohtajana on viime kädessä vastannut esitutkinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta. Selvityksistä ei ole ilmennyt, että yhdessä näistä asioista tutkinnanjohtajana olisi toiminut missään vaiheessa kukaan muu. Pohjanmaan poliisilaitoksella esitutkinnan viivästymisen vaikuttavat keskittyneen siten pääosin yhdelle tutkinnanjohtajalle.

Rikoskomisario C:n tutkinnanjohtajuudessa viivästyneet esitutkinnot ovat monilta osin huoletuttavia.

Asioissa 5710/R/30773/18 ja 5710/R/45078/18 vaikuttaa siltä, että poliisi on lopettanut tutkintatoimenpiteet sen jälkeen, kun syyttäjä oli vastoin poliisin näkemystä nimenomaan ilmoittanut, että esitutkinnot tulee toimittaa. Esitutkintalain 5 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta tai suoritettava esitutkintatoimenpide. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Erittäin huolestuttavana pidän sitä, että useissa viivästyneissä esitutkinnoissa on ollut kyse epäilyistä lapsiin kohdistuneista pahoinpitelyrikoksista. Erityisesti lapsiin kohdistuneissa rikoksissa esitutkinnan viivästyminen on omiaan heikentämään rikosten selvittämistä. Lapsen kertomus on usein keskeinen ja jopa ainoa näyttö häneen kohdistuneesta rikosepäilyssä. Lapsen kuuleminen pitkän ajan kuluttua epäilyistä tapahtumasta usein heikentää lapsen kertomuksen laatua ja luotettavuutta. Kun kyse on epäilyistä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelystä, niin asiaan liittyy erityinen suojattava etu.

Joissain viivästyneissä esitutkinnassa kyse vaikuttaa olleen myös siitä, että rikoskomisario oli tehnyt ratkaisun esitutkinnan päättämisestä, mutta kirjallinen esitutkintapäätös on jäänyt tekemättä. Korostan, että asianosaiset eivät ole tietoisia esitutkinnan päättämisestä ja sen perusteista ennen esitutkintapäätöstä, eikä heillä ole myöskään mahdollisuus käyttää omaa toissijaista syyteoikeuttaan ennen poliisin päätöstä. Näin ollen esitutkintapäätöksen kirjaamisen viivästymisestä saattaa aiheutua asianosaisille oikeudenmenetyksiä.

Poliisin esitutkintalaissa säädettyinä velvollisuutena on toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n nojalla esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 5 a §:n nojalla oikeuskansleri voi määrätä suoritettavaksi esitutkintalain mukaisen esitutkinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi. Pidän asiassa laiminlyöntejä siinä määrin vakavana, että määrään esitutkinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Pohjanmaan poliisilaitoksella on laiminlyöty asioissa 5710/R/30773/18, 5710/R/45078/18, 5710/R/49453/18, 5710/R/51465/18, 5710/R/837/18, 5710/R/39913/17, 5710/R/11111/18, 5710/R/37268/18, 5710/R/43039/18, 5710/R/41809/17, 5710/R/4480/18 ja 5710/19874/18 esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen.

Edellä todetulla tavalla Pohjanmaan poliisilaitoksella aiheettomasti viipyneet esitutkinnot ovat keskittyneet yhdelle tutkinnanjohtajalle. Näkemykseni mukaan useat viivästyneet esitutkinnot kuitenkin viittaavat, että Pohjanmaan poliisilaitoksella esitutkintojen viipymisissä on kyse myös poliisilaitoksen esitutkinnan organisointiin ja seurantaan liittyvistä vakavista ongelmista.

Poliisilaitoksessa ei ole ilmeisesti kiinnitetty huomiota tutkinnanjohtajalla olleisiin rikosasioihin, joiden esitutkinta on ollut vuosia kesken ilman mitään tutkintatoimenpiteitä tai esitutkintojen päättämistä. Tämä antaa aihetta huolestua Pohjanmaan poliisilaitoksen esitutkintojen keston valvonnasta.

Arvioin mahdolliset rikoskomisario C:tä, poliisilaitosta ja mahdollisesti muita virkamiehiä koskevat toimenpiteeni esitutkintojen toimittamisen jälkeen.

3.4.11 Sisä-Suomen poliisilaitos

Sisä-Suomen poliisilaitokselta saadun selvityksen mukaan laitoksessa on vireillä 8 (5680/R/60558/14, 8300/R/15208/13, 5680/R/22979/16, 5680/R/63433/16, 5680/R/73040/15, 5680/R/72211/18, 5680/R/75557/16, 5680/R/64583/14) lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikosta koskevaa esitutkintaa, joissa rikosilmoitus on tehty ennen 1.1.2019.

Poliisilaitoksen selvityksen perusteella laitoksessa vireillä olevien 7 esitutkinnan kestolle on esitetty hyväksyttävät syyt. Näissä tapauksissa esitutkintaa ei ole saatu vielä suoritettua loppuun, koska kadonnutta tai ulkomailla olevaa rikoksesta epäiltyä ei ole saatu kuulusteltua.

Sisä-Suomen poliisilaitoksen osalta huomioni on kiinnittynyt lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan asiaan 5680/R/72211/18. Selvityksen mukaan asiassa 14-vuotias asianomistaja oli joutunut verkkovälitteisen seksuaalirikoksen kohteeksi. Epäiltyä on pyritty selvittämään erilaisin tutkintatoimenpitein ja tiedonsaantitoimin. Selvityksen mukaan yksi epäilty on saatu identifioitua ja kuullaan lähiaikoina.

Olen pyytänyt käyttööni asian tutkintailmoituksen. Sen mukaan asianomistaja oli kuultu 17.9.2018 eli varsin pian 30.8.2018 tehdyn tutkintapyyntöä jälkeen. Kuulustelussaan asianomistaja on muun ohella näyttänyt rikoksesta epäiltyjen käyttämät puhelinnumerot.

Siten asiakirjojen perusteella epäilty on ollut kuulematta vielä noin 3,5 vuotta sen jälkeen, kun asianomistaja oli kuulustelussaan näyttänyt epäiltyjen käyttämät puhelinnumerot. Lähtökohtaisesti kyseinen aika on varsin pitkä. Kun poliisilaitoksen selvityksestä jää epäselväksi, minkälaisia tutkintatoimenpiteitä puhelinnumeroiden käyttäjien selvittämiseksi jouduttiin tekemään, niin en voi toistaiseksi vakuuttua siitä, että esitutkinta on toimitettu viivytyksettömästi. Kyse on ollut lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta.

Poliisilaitoksen selvityksestä ei ilmene, kuka asiassa on toiminut tutkinnanjohtajana.

Pyydän Sisä-Suomen poliisilaitosta toimittamaan 31.1.2023 mennessä esitutkinnasta 5680/R/72211/18 vastanneiden tutkinnanjohtajien selvityksen esitutkinnan viivästymiseen johtaneista syistä. Varaan poliisilaitokselle mahdollisuuden antaa asiasta oma lausuntonsa. Arvioin mahdolliset toimenpiteeni selvitysten toimittamisen jälkeen.

4 Kokoavia näkökohtia esitutkintojen viipymisistä

4.1 Poliisilaitosten merkittävät erot

Selvityspyyntöissäni pyysin poliisilaitoksilta listauksia lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaalirikoksia koskevista yhä kesken olevista esitutkinnoista, joissa rikosilmoitus oli tehty ennen 1.1.2019. Päätökseni keskittyi nimenomaan esitutkinnan viipymisten syihin kyseisissä rikoslajeissa.

Myönteisenä havaintona totean, että useissa poliisilaitoksissa ei selvityksen perusteella ole esitutkinnot juurikaan aiheettomasti viipyneet. Hyväksyttävänä syynä on usein ollut se, että rikoksesta epäiltyä ei ole poliisin asianmukaisista toimenpiteistä huolimatta vielä tavoitettu. Tällöin esitutkinnan viipymiselle on olemassa hyväksyttävä syy. Useissa poliisilaitoksissa tutkintaa oli hoidettu asianmukaisesti eikä se siten antanut aihetta toimenpiteisiin.

Sen sijaan muutamissa poliisilaitoksissa oli varsin paljon ilman hyväksyttävää syytä viipyneitä esitutkintoja. Huolestuttavin tilanne on Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa. Esitutkintojen viipymisten seurauksena syyteoikeus oli vanhentunut sellaisissakin rikosasioissa, joissa tutkintatoimenpiteitä oli jo suoritettu ja jotka olisivat olleet verraten vähin toimin saatettavissa valmiiksi. Myös useissa vakavissa rikoksissa ensimmäisetkin tutkintatoimenpiteet ovat viivästyneet huomattavasti. Myös Pohjanmaan poliisilaitoksella on ollut vakavia esitutkintojen viivästymisiä.

Ensimmäinen tämän päätöksen keskeinen havainto on poliisilaitosten huomattavat keskinäiset erot lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaalirikoksia koskevien esitutkintojen käsittelyajoissa. Olen tästä huolissani. Esitutinnan vakava viipyminen johtaa oikeusturvaloukkauksiin ja näin isot erot vaarantavat kansalaisten yhdenvertaisuuden.

4.2 Esitutkintojen viivästymisten syistä

Esitutkintojen viipymisten keskeiseksi syyksi on yleisessä keskustelussa usein todettu, että käytävissä olevan henkilöstön määrä on poliisissa riittämätön tehtävämääriin nähden. Tätä asiaa tutkittaessa useissa poliisilaitosten selvityksissä myös viitattiin tutkintaresurssien vähäisyyteen.

Avoimien rikosasioiden määrä on noussut viime vuosina merkittävästi. Esitutkintatilanne on ollut tilastotietojen ja laillisuusvalvontahavaintojen perusteella kauan ongelmallinen. Esitutkintojen kestoon liittyviä kysymyksiä on käsitellyt myös eduskunnan oikeusasiamies 25.10.2022 antamassaan päätöksessä [EOAK/1510/2021](#).

Tämän päätöksen aiheena ei ole kuitenkaan arvioida poliisin voimavarojen riittävyyttä, vaan vireillä olevien lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaalirikoksia koskevien rikosasioiden esitutinnan kestoa esitutkintalain asettamien velvoitteiden perusteella.

Tarkasteltaessa tämän päätöksen varsin laajaa aineistoa yksityiskohtaisemmin havaintoni on, että resurssien puute ei yksiselitteisesti selitä esitutinnan viipymisiä. Erityisen merkillepantavaa on, että resurssikysymys ei selitä vakavimpia laiminlyöntejä. On ilmennyt esimerkiksi tapauksia, joissa esitutkinta on jäänyt suorittamatta valmiiksi siitä huolimatta, että tutkintatoimet on jo tehty. Tällöinhän tutkintaresursseista ei ole ollut puutetta, vaan pikemminkin niitä on tuhlattu. Kuten tässä päätöksessä käsitellyt jotkin tapaukset osoittavat, esitutinnan viivästyminen - ja erityisesti sen avoimeksi jääminen - tekee jo tehdyn työn tyhjäksi. Käytetyt voimavarat valuvat hukkaan.

Työmäärä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että esitutkintojen edistymisiä ei kyetä seuraamaan, mutta lähtökohtaisesti tietojärjestelmät mahdollistavat tutkinnanjohtajille ja poliisilaitoksille tehokkaan keinon seurata esitutkintojen etenemistä. Tässä useimmat poliisilaitokset ja tutkinnanjohtajat ovat myös onnistuneet. Asia saattaisi olla siis korjattavissa ongelmallisissa poliisilaitoksissa ottamalla käyttöön jo muissa poliisilaitoksissa hyväksi havaittuja ja toimivia seurantajärjestelmiä ja valvomalla niiden noudattamista. Tämä ei välttämättä edellyttäisi edes erityisiä resurssilisäyksiä.

4.3 Rikosasioiden seurannasta ja valvonnasta

Esitutkintojen yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaa myös sen, että viivästymisten syitä ja tutkintatoimenpiteitä on tarkasteltava riittävän yksityiskohtaisesti, ja tarvittaessa virkamiesten antamien selvitysten lisäksi myös asiakirjoista ilmeneviin tietoihin perustuen.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos vetosi lausunnossaan seksuaalirikosten esitutkintojen viipymisten syynä olevan muun ohella keskusrikospoliisin lausuntojen viipyminen, joka lähtökohtaisesti vaikuttaa sellaiselta hyväksyttävältä viipymisen syytä, johon poliisilaitos ei voi itse vaikuttaa. Kuitenkin yksityiskohtaisemmin tarkastellen voitiin havaita, ettei viipyneissä esitutkinnoissa kyseisiä lausuntopyyntöjä pääasiassa ollut edes tehty, eikä yhdessäkään asiassa esitutkinta odottanut lausunnon valmistumista.

Esitutkintojen viivytyksettömästä toimittamisesta vastaa yksittäisten tutkijoiden ja tutkinnanjohtajien ohella poliisilaitos. Vaikuttaakin siltä, että rikosasioiden seuranta ja siitä seuraavat toimenpiteet on toteutettu tehokkaimmin niissä poliisilaitoksissa, joissa ilman hyväksyttävää syytä viivästyneitä esitutkintoja ei juurikaan ole.

Toisaalta yksityiskohtainen ohjeistus ei auta, jollei sitä noudateta.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen mukaan seuranta laitoksessa on kehitetty sellaiseksi, ettei rikostutkintatapauksia jää tietämättä hoitamatta. Asiassa ilmenneiden viivästymisten perusteella en voi kuitenkaan vakuuttua tästä. Myöskään poliisilaitoksen lausunnosta ei ilmennyt, miten laitoksessa käytössä ollut rikosasioiden seuranta koskeva yksityiskohtainen ohjeistuskaan ei ole paljastanut viipyneitä esitutkintoja.

Ohjeita ei tule laatia vain sen osoittamiseksi, että jokin asia huomataan merkitykselliseksi. Kuten muun ohella Poliisihallituksen ohjeessa ”Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa” on todettu, kyse ei ole vain koulutuksesta ja ohjeistuksesta, vaan kokonaisuuteen tulee liittyä myös ohjeiden noudattamista koskevaa sisäistä valvontaa.

Poliisin sisäinen valvonta perustuu poliisilaitosten omaan esimies- ja laillisuusvalvontaan sekä Poliisihallituksen tekemään laillisuusvalvontaan. Yhtenä poliisin sisäisen laillisuusvalvonnan painopistealueena vuonna 2022 on ollut nimenomaan seksuaalirikokset ja niiden tutkinta-ajat. Myös vuonna 2021 Poliisihallituksen poliisilaitoksiin tekemillä laillisuusvalvontatarkastuksilla yksi painopistealue oli esitutkintojen kesto.

Esitutkintojen viipyminen Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on ollut Poliisihallituksessa useita vuosia tiedossa ollut ongelma. Poliisilaitoksella on ollut myös oma ohjeistus rikosasioiden seurantaan. Miksi kuitenkin tästä kaikesta valvonnasta huolimatta Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on silti ilmennyt tässä päätöksessä käsiteltyjä merkittäviä esitutkintojen viivästymisiä? Sama kysymys koskee Pohjanmaan poliisilaitosta. Toimenpiteisiin ryhdyttiin usein vasta pian selvityspyyntöni jälkeen, mikä viitannee siihen, ettei viivästymisiä ollut aiemmin sisäisessä valvonnassa havaittu. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnossaan esittämät syyt eivät myöskään selittäneet esitutkintojen viipymisiä, kun niitä tarkasteltiin yksityiskohtaisemmin. Tämäkään ei anna kovin edullista hyvää kuvaa poliisilaitoksen valvonnan toimivuudesta ja uskottavuudesta.

Sisäisessä valvonnassa esitutkintojen viivästymisten syitä tuleekin tarkastella riittävän yksityiskohtaisesti. Tehokas, itsenäinen ja uskottava sisäinen valvonta ei voi nojautua ainoastaan siihen, että virkamies tai poliisilaitos ilmoittaa resurssien vähäisyyden olevan yleisesti syy kaikkien esitutkintojen viipymiselle. Esitettyjen syiden todenmukaisuus on pyrittävä varmistamaan ja ilmenneiden virheiden perusteella ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Sain tiedot tätä päätöstä koskevista esitutkinnoista poliisin tietojärjestelmistä. Esitutkintojen viivästymisten syitä selvitettiin tutkinnanjohtajilta sekä osin myös tutkintailmoituksista. Keskeinen väline oli niin sanottu vanhojen juttujen rästilista. Esitutkintojen viivästymisten syiden selvittäminen ei siten edellyttänyt mitään erityisen poikkeuksellisia tutkintatoimenpiteitä, vaan tavanomainen laillisuusvalvonta riitti hyvin. Ne ovat myös poliisin sisäisen laillisuusvalvonnan käytettävissä.

4.4 Rikosvastuun sekä rikoksen uhrin oikeuksien toteutumisesta

Erityisesti lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikoksia koskevissa esitutkinnoissa poliisin toiminnassa kyse ei ole vain rikosentekijän selvittämisestä vaan myös rikoksen uhrin kohtaamisesta ja tälle laissa säädettyjen oikeuksien toteuttamisesta. Kansalaisten luottamus poliisiin ja turvallisuuden tunne pohjautuvat muun muassa näihin henkilökohtaisiin kokemuksiin. Tämä on kaikille tärkeää, mutta muovaa erityisesti lapsia ja nuoria, joita useat tässä päätöksessä käsitellyt ja viivästyneet esitutkinnat ovat koskeneet. Oikeudenmenetyksiin johtava perusteeton viivyttely ei rakenna luottamusta eikä luo turvallisuutta.

Asianomistajan, todistajien ja rikoksesta epäillyn kertomukset ovat usein keskeinen ja jopa ainoa näyttö seksuaalirikoksissa ja lähisuhdeväkivallassa. Asianosaisten kuuleminen pitkän ajan kuluttua epäilystä tapahtumasta heikentää heidän muistikuviansa ja havaintojensa tarkkuutta ja siten näytön luotettavuutta kokonaisuudessaan.

Erityisesti alaikäisten ja nuorten aikuisten ripeä kuuleminen on olennaista. He ovat lähisuhde- ja seksuaalirikosten uhreina erityisen haavoittuvassa asemassa. Asian laadukas selvittäminen,

prosessi ja sen päätyminen ilman aiheetonta viivytystä on silloin keskeistä. Usein uhrin haluavat toipuaan jättää traumaattisen kokemuksen mahdollisimman pian taakseen ja jatkaa elämäänsä. On silloin myös inhimillistä, että motivaatio selvittää tapahtunutta yhteistyössä viranomaisien kanssa heikkenee käsittelyn aiheettomasti viivästyessä. Rikosvastuu ja uhrin oikeudet voivat jäädä silloin toteutumatta.

Selvityspyynnössäni pyysin poliisilaitoksia kirjaamaan listaukseen jokaisen esitutkinnan kohdalla suoritettavat tutkintatoimenpiteet. Poliisilaitosten toimittamissa tiedoissa merkillepantavaa on se, että vain harvoissa asioissa tutkinnanjohtajat tai poliisilaitokset olivat maininneet muita kuin välittömästi rikoksen selvittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Kun olin kuitenkin tätä selvästi pyytänyt, on tästä tehtävissä johtopäätös, että näihin toimenpiteisiin ei ollut ryhdytty.

Esitutkintalaki kuitenkin velvoittaa esitutkintaviranomaisen ryhtymään epäillyn rikoksen selvittämiseksi myös muihin toimenpiteisiin. Poliisin tulee huolehtia asianomistajan riittävästä informoisesta esitutkintalain 4 luvun 18 §:n mukaisesti. Asianomistajalle tulee ilmoittaa rikoksen uhriksi joutuneen henkilön tukipalveluista ja oikeudesta oikeudenkäyntiavustajaan tai tukihenkilöön laissa säädetyillä edellytyksillä. Poliisiin tulee myös tehdä esitutkintalain 11 luvun 9 a §:ssä säädetty suojelun tarpeen arviointi ilman aiheetonta viivästystä. Esitutkintalain 5 luvun 1 §:ssä säädetään esitutkintaviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa tietyistä tutkittavaksi tulleista rikoksista syyttäjälle.

Rikostyyppinä etenkin seksuaalinen väkivalta tai läheisväkivalta voivat edellyttää suojelun tarpeen arviointia. Kuitenkaan selvityksissä ei ole mainintaa, onko tätä esitutkintalain säättämää arviointia tehty. Poliisilaitokset ovat jättäneet myös mainitsematta, onko asianomistajalle ilmoitettu, kuten laki edellyttää, hänen oikeuksistaan. Avoimeksi myös on jäänyt, onko häntä esimerkiksi ohjattu tarvittavien ja saatavilla olevien rikoksen uhrin palveluiden piiriin. Uhrin tukemisen toimenpiteet ovat olennaisia myös niissä tapauksissa, joissa rikoksesta epäilty on tavoittamatta.

Useissa tässä päätöksessä käsiteltyjen lapsiin kohdistuneiden pahoinpitelyrikosten tutkinnassa mainitsematta on jäänyt, oliko tutkinnanjohtaja tehnyt esitutkintalain 4 luvun 8 § edellyttämän hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi alle 18-vuotiaalle asianomistajalle. Lapsen huoltaja ei voi puolueettomasti valvoa rikosasiassa lapsensa etua, jos hän on itse epäiltynä lapseensa kohdistuneesta rikoksesta. Edunvalvojan määrääminen on esitutkintalaissa säädetty velvollisuus, josta myös Poliisihallitus on yksityiskohtaisesti ohjeistanut.

Lastensuojelulain nojalla poliisilla on velvollisuus ilmoittaa sosiaalitoimen lastensuojelutyöntekijälle mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta. Myös tämän toimenpiteen toteutuminen on jäänyt selvityksissä usein mainitsematta.

Tämän päätöksen kohteena oli esitutinnan viipymiset ja sen syyt eikä esitutkinta ja sen eri toimenpiteet kokonaisuudessaan. Edellä todetut havainnot nostavat kuitenkin esille kysymyksen siitä, onko poliisilaitoksissa annetusta koulutuksesta ja ohjeistuksesta huolimatta käytännössä vielä omaksuttu Istanbulin sopimuksen, uhridirektiivin, esitutkintalain ja Poliisihallituksen ohjeen asettamat velvollisuudet uhrin kohtaamisesta erityisesti lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikoksia koskevilla asioilla.

Seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivaltaa koskevien rikosten esitutkinta on toimitettava viivytyksettömästi rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuuden kannalta, rikosvastuun toteuttamiseksi tehokkaasti sekä uhrien oikeuksien kunnioittamiseksi.

5 Toimenpiteet

Olen tutkinut tätä ratkaisua varten yhteensä 77 lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalirikoksia koskevaa esitutkintaa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 5 a §:n mukaan oikeuskansleri voi määrätä suoritettavaksi poliisilain (872/2011) mukaisen poliisitutinnan tai esitutkintalain (805/2011) mukaisen esitutinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi.

Tämän lainkohdan nojalla olen määrännyt kahden Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tutkinnanjohtajan ja yhden Pohjanmaan poliisilaitoksen tutkinnanjohtajan vastuulla olleiden esitutkintojen osalta toimitettavaksi esitutinnan. Korostan kuitenkin, että vasta esitutkinnoissa tulee tarkemmin selvityksi, ketkä ovat esitutkintojen viivytyksettömästä toimittamisesta miltäkin osin vastanneet. Arvioin mahdolliset toimenpiteeni esitutkintojen valmistumisten jälkeen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Olen antanut mainitun lainkohdan nojalla kahdeksan esitutinnan osalta huomautuksen esitutinnan aiheettomasta viivästyksestä.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan, jos asian laatu niin vaatii, oikeuskansleri voi kiinnittää asianomaisen huomiota lain tai hyvän hallintotavan mukaiseen menettelyyn.

Mainitun lainkohdan nojalla olen kolmen esitutinnan osalta saattanut poliisilaitoksen tietoon käsitykseni esitutkintojen lain mukaisesta menettelystä.

Esitutinnan viivytyksettömästä toimittamisesta vastaa esitutkintaa johtava tutkinnanjohtaja. Kaikissa asioissa ei ole saadun selvityksen perusteella ollut määriteltävissä, ketkä esitutinnan viivytyksettömän toimittamisen laiminlyönnistä miltäkin osin vastanneet. Kyse on saattanut olla tilanteesta, jossa esitutkinnalla on ollut lukuisia tutkinnanjohtajia ja tutkijoita eikä moitetta ole ollut aihetta kohdistaa selvityksen antaneeseen tutkinnanjohtajaan. Tällöin toimenpiteeni ovat kohdistuneet yksittäisten tutkinnanjohtajien sijasta poliisilaitokseen, jotta laitoksella ryhdyttäisiin tarvittaviin toimenpiteisiin vastaavanlaisten virheiden estämiseksi.

Helsingin poliisilaitos

Saatan Helsingin poliisilaitokselle tietoon kohdassa 3.4.1 esittämäni käsityksen esitutinnan 5500/R/32175/19 aiheettomasta viivästymisestä.

Hämeen poliisilaitos

Saatan Hämeen poliisilaitokselle tietoon kohdassa 3.4.2 esittämäni käsitykset.

Itä-Suomen poliisilaitos

Annan tutkinnanjohtajana toimineelle Itä-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario D:lle huomautuksen laiminlyönnistään toimittaa esitutkinta viivytyksettömästi asioissa 5740/R/6931/17, 5740/R/20632/17 ja 5740/R/26702/17.

Lisäksi kiinnitän Itä-Suomen poliisilaitoksen esitutkintojen keston valvontaan. Pyydän Itä-Suomen poliisilaitosta ilmoittamaan 31.1.2023 mennessä, mihin mahdollisiin toimenpiteisiin se on ryhtynyt rikosasioiden seurannan kehittämiseksi ja vastaavanlaisten virheiden estämiseksi.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos

Määrään esitutinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella on asioissa 5560/R/31405/17, 5560/R/66303/18, 5560/R/64884/18, 5560/R/10723/18 ja 5560/R/42395/18 laiminlyöty esitutinnan viivytyksetön toimittaminen. Kaikissa näissä asioissa tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario.

Määrään esitutinnan toimitettavaksi sen perusteella, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella asioissa 5560/R/52260/18, 5560/R/57800/18 ja 5560/R/66480/18 laiminlyöty esitutinnan viivytyksetön toimittaminen. Kaikissa näissä asioissa tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario.

Syyttäjä johtaa esitutkintaa, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä. Lähetän tutkintapyyntöni valtakunnansyyttäjän toimistossa sijaitsevan poliisirikosten käsittely-yksikköön. Arvioin asian jatkotoimenpiteet esitutinnan valmistuttua.

Perustuslain 110 §:n 1 momentin nojalla oikeuskansleri voi ajaa syytettä tai määrätä syytteen nostettavaksi laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa.

Annan tutkinnanjohtajana toimineelle rikoskomisario F:lle huomautuksen laiminlyönnistään toimittaa esitutkinta viivytyksettömästi asiassa 5560/R/20504/18.

Annan Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle huomautuksen sen laiminlyötyä esitutinnan viivytyksettömän toimittamisen asioissa 5560/R/54927/17, 5560/R/61075/18, 5560/R/48759/18.

Kiinnitän Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen huomiota esitutinnan 5560/R/47335/18 viivytyksettömään toimittamiseen.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos

Poliisilaitos käynnistänyt itse erillisen selvityksen asian 5530/R/39658/18 tutkinnasta. Pyydän poliisilaitosta toimittamaan tiedon selvityksensä valmistumisesta.

Pohjanmaan poliisilaitos

Määrään esitutinnan toimitettavaksi sen johdosta, että Pohjanmaan poliisilaitoksella on asioissa 5710/R/30773/18, 5710/R/45078/18, 5710/R/49453/18, 5710/R/51465/18, 5710/R/837/18, 5710/R/39913/17, 5710/R/11111/18, 5710/R/37268/18, 5710/R/43039/18, 5710/R/41809/17, 5710/R/4480/18, 5710/R/19874/18, 5710/R/20098/18 laiminlyöty esitutinnan viivytyksetön toimittaminen. Kaikissa näissä asioissa tutkinnanjohtajana on toiminut sama rikoskomisario.

Syyttäjä johtaa esitutkintaa, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä. Lähetän tutkintapyyntöni valtakunnansyyttäjän toimistossa sijaitsevan poliisirikosten käsittely-yksikköön. Arvioin asian jatkotoimenpiteet esitutinnan valmistuttua.

Annan tutkinnanjohtajana toimineelle rikoskomisario I:lle huomautuksen laiminlyönnistään toimittaa esitutkinta viivytyksettömästi asiassa 5710/R/20098/18.

Sisä-Suomen poliisilaitos

Pyydän Sisä-Suomen poliisilaitosta toimittamaan viimeistään 31.1.2023 esitutkinnasta 5680/R/72211/18 vastanneiden tutkinnanjohtajien selvityksen esitutinnan viivästymiseen johtaneista syistä. Varaan poliisilaitokselle mahdollisuuden antaa asiasta oma lausuntonsa. Arvioin mahdolliset toimenpiteeni selvitysten toimittamisen jälkeen.

Pyydän Poliisihallitusta toimittamaan päätökseni poliisilaitoksille.

Lähetän päätökseni myös sisäministeriöön tiedoksi.

Edellä jaksoissa 3.3.2 ja 3.3.4 olen tuonut esiin lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikosten esitutkintaan liittyviä kansainvälisiä ja eurooppalaisia ihmisoikeusvelvoitteita. Tässä päätöksessä on käsitelty näiden täytäntöönpanoa Suomen oikeusjärestyksessä pääosin esitutkintalain perusteella. Ulkoministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (524/2018) 1 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan ministeriön tehtäviin kuuluvat kansainväliset ihmisoikeusasiat. Lähetän päätökseni tämän perusteella myös ulkoministeriöön tiedoksi.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki